

БИЛТЕН ЗА СУДСКАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Издавач:

МАКАВЕЈ Скопје, 2017 година

Превод на македонски јазик (стр. 10-29): Ива Симоновска, дипломиран толкувач по германски и англиски јазик при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Превод на македонски јазик (стр. 29-49): Наташа Андреевска-Томовска, дипломиран толкувач по германски и англиски јазик при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, Скопје.

Правна лектура на преводот (стр. 10-49): Д-р Александар Љ. Спасов, дипломиран правник (доцент на Правниот факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје).

Превод на македонски јазик (стр.50-77): Министерство за правда на РМ

Редакциска координација на македонското издание: Д-р Штефан Пирнер, адвокат и Даница Џонова, В.Д. Директор на Бирото за застапување на РМ пред ЕСЧП.

Редакциска соработка на македонското издание: Драгана Радисавлевиќ, дипломиран правник со положен правосуден испит и Дана Трајчев-Божик, В.А., студии по медиуми и комуникации.

Преводот на овој Билтен на македонски јазик, како и печатењето на оваа публикација се овозможени од страна на Германската фондација за меѓународна правна соработка, регистрирано здружение (ИРЗ).

Билтен за судската практика на
Европскиот суд за човекови права

издаден од
Бирото за застапување на Република Македонија пред ЕСЧП

и
Германската фондација за меѓународна правна соработка,
регистрир. здруж. (ИРЗ)

Издание 2/2017, том 5, година 3 на македонски јазик

~~~~~

Newsletter zur Rechtsprechung des
Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte

Gemeinsam herausgegeben von dem mazedonischen
Regierungsvertreter vor dem EGMR

und der
Deutschen Stiftung für internationale rechtliche
Zusammenarbeit e.V. (IRZ)

Ausgabe 2/2017, 5. Band, 3. Jahrgang in mazedonischer Sprache

Sehr geehrte Kolleginnen und Kollegen, liebe Leser,

sie halten eine neue Ausgabe des bereits im dritten Jahr erscheinenden Newsletter zur Rechtsprechung des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) in Straßburg in Händen. Dieser Newsletter ist zur Information von Justizangehörigen, insbesondere Richtern und Staatsanwälten, und Behördenmitarbeitern in Mazedonien gedacht. Deshalb berichtet er vor allem über Urteile des Straßburger Gerichts, die für diese von besonderem Interesse sind, also über Entscheidungen, die gegen Mazedonien ergangen sind, oder aber, obwohl sie aus Verfahren gegen andere Staaten stammen, sich auf Rechtsfragen beziehen, die in Mazedonien große praktische Bedeutung haben.

Herausgegeben wird dieser Newsletter, der in mazedonischer und albanischer Sprache erscheint, gemeinsam von der mazedonischen Regierungsvertreterin und Direktorin des Büros für die Vertretung Mazedoniens vor dem EGMR und der Deutschen Stiftung für internationale rechtliche Zusammenarbeit e.V. (kurz IRZ).

Bei der IRZ handelt es sich um eine seit 1992 bestehende Organisation, die im Auftrag der deutschen Bundesregierung Transformationsstaaten bei den Reformen hin zum Rechtsstaat unterstützt. In der IRZ sind die wichtigsten deutschen Organisationen, die im Bereich des Rechtsstaates und der Justiz tätig sind, zusammengeschlossen. Dazu gehören (in alphabetischer Reihenfolge gemäß ihrer Bezeichnung in deutscher Sprache) der Bund Deutscher Rechtspfleger e.V., der Bund Deutscher Verwaltungsrichter und Verwaltungsrichterrinnen, die Bundesnotarkammer, die Bundesrechtsanwaltskammer, der Deutsche Anwaltverein e.V., die Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e.V., der Deutsche Juristinnenbund e.V. der Deutsche Notarverein e.V., der Deutsche Richterbund e.V. und die Notarkammer Koblenz.

Eine weitere Gruppe von Mitgliedern bilden wirtschaftliche Vereinigungen, wie der Bundesverband der Deutschen Industrie e.V., der Bundesverband deutscher Banken e.V., der Bundesverband der Unternehmensjuristen e.V., der Deutsche Genossenschafts- und Raiffeisenverband e.V., der Deutsche Industrie- und Handelskammertag e.V., der Gesamtverband der Deutschen Versicherungswirtschaft e.V., der Markenverband e.V., Berlin und der Osteuropaverein der deutschen Wirtschaft e. V.

Hinzu kommen bedeutende Industrieunternehmen Allianz SE, Bayer AG und Daimler AG) sowie eine Anzahl von Einzelpersonen aus Justiz, Politik und Wissenschaft.

In Mazedonien ist die IRZ seit dem Jahr 2000 mit Mitteln des deutschen Auswärtigen Amtes (AA) aus dem deutschen Beitrag zum Stabilitätspakt für Südosteuropa tätig. Darüber hinaus wird die Tätigkeit der IRZ allgemein, aber auch in Südosteuropa, durch eine

Почитувани колеги и колешки, драги читатели,

во свои раце го држите новото издание на билтенот за судската практика на Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) во Стразбур, кој се објавува веќе трета година. Билтенот е наменет за информирање на судските службеници, особено на судиите и јавните обвинители, и вработените во државните институции во Македонија. Затоа тој пред сè известува за пресуди на судот во Стразбур кои се од особен интерес за нив, односно за одлуки донесени против Македонија, но и за такви кои, иако произлегуваат од постапки против други држави, се однесуваат на правни прашања кои имаат големо практично значење во Македонија.

Билтенот, кој излегува на македонски и на албански јазик, се издава заеднички од страна на македонскиот владин застапник и директор на Бирото за застапување на Македонија пред ЕСЧП и Германската фондација за меѓународна правна соработка *рег. здруж.* (скратено: ИРЗ).

ИРЗ е организација која постои од 1992 година и по налог на германската Сојузна влада ги поддржува земјите во транзиција при реформирањето во правна држава. Во ИРЗ се здружени најважните германски организации кои дејствуваат во областа на владеењето на правото и правосудството. Тука спаѓаат (по алфаветски редослед според нивната ознака на германски јазик) - Сојузот на германските судски службеници, *рег. здруж.* (*der Bund Deutscher Rechtspfleger e.V.*), Сојузот на германските управни судии (*der Bund Deutscher Verwaltungsrichter und Verwaltungsrichterrinnen*), Сојузната нотарска комора (*die Bundesnotarkammer*), Сојузната адвокатска комора (*die Bundesrechtsanwaltskammer*), Здружението на германските адвокати, *рег. здруж.* (*der Deutsche Anwaltverein e.V.*), Германската институција за арбитража, *рег. здруж.* (*die Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit e.V.*), Сојузот на германските правнички, *рег. здруж.* (*der Deutsche Juristinnenbund e.V.*), Сојузот на германските нотари, *рег. здруж.* (*der Deutsche Notarverein e.V.*), Сојузот на германските судии, *рег. здруж.* (*der Deutsche Richterbund e.V.*) и Нотарската комора Кобленц (*die Notarkammer Koblenz*).

Друга група на членови сочинуваат стопанските здруженија, како што се: Сојузот на германската индустрија, *рег. здруж.* (*der Bundesverband der Deutschen Industrie e.V.*), Сојузот на германските банки, *рег. здруж.* (*der Bundesverband deutscher Banken e.V.*), Сојузот на корпоративни правници, *рег. здруж.* (*der Bundesverband der Unternehmensjuristen e.V.*), Германскиот кооперативен и Рајфајзен сојуз, *рег. здруж.* (*der Deutsche Genossenschafts- und Raiffeisenverband e.V.*), Унијата на германските комори за индустрија и трговија, *рег. здруж.* (*der Deutsche Industrie- und Handelskammertag e.V.*), Здружението на друштвата за осигурување на Германија, *рег. здруж.* (*der Gesamtverband der Deutschen*

institutionelle Zuwendung des deutschen Bundesministeriums der Justiz und für Verbraucherschutz (BMJV) ermöglicht.

Im Rahmen dieser Tätigkeit spielen die Menschenrechte und die Europäisierung des Rechtes eine besondere Rolle. Außer Gesetzgebungsberatung und Unterstützung bei der Aus- und Weiterbildung von Juristen arbeitet die IRZ auch auf dem besonders nachhaltigen Feld juristischer Publikationen. So erscheint in Mazedonien zusätzlich zu diesem Newsletter bereits seit dem Jahre 2011 eine juristische Fachzeitschrift zum Europarecht, die unter <http://www.evropsko-pravo.info> auch eine eigene Internetseite besitzt, von der alle bisher erschienenen Ausgaben dieser Zeitschrift heruntergeladen werden können. Auch ist es dort möglich, einzelne Beiträge gezielt herunterzuladen.

Auch der vorliegende Newsletter wird in elektronischer Form vertrieben. So findet sich die mazedonische Fassung auf der Internetseite der IRZ unter <https://www.irz.de/index.php/doenloads#публикации-на-македонски-јазик-publikationen-in-mazedonischer-sprache> und die albanische unter

<https://www.irz.de/index.php/doenloads#publikime-n%C3%AB-gjuh%C3%ABn-shqipe-publikationen-in-albanischer-sprache>. Darüber hinaus werden alle Ausgaben des Newsletters auch auf der Internetseite des Büros für die Vertretung Mazedoniens vor dem EGMR unter <http://biroescp.gov.mk> in der Rubrik „Sudska praksa“ (Rechtsprechung) zum Herunterladen angeboten. Dort finden sich auch alle andere Urteile des EGMR gegen Mazedonien in mazedonischer Übersetzung.

Durch die elektronische Publikation wird der Newsletter allen Interessierten zugänglich. Die Angehörigen der mazedonischen Justiz erhalten ihn darüber hinaus in Druckform. Die wichtigste Rechtsprechung des EGMR ist deshalb mithilfe dieses Newsletters jedem mazedonischen Richter und Staatsanwalt zeitnah direkt auf seinem eigenen Schreibtisch zugänglich.

Die Herausgeber des Newsletters haben bewusst verschiedene Verbreitungswege gewählt, um einen möglichst großen Adressatenkreis erreichen zu können. Dies deshalb, da die Rechtsprechung des Straßburger EGMR für die Anwendung des jeweiligen nationalen Rechts von erheblicher Bedeutung ist. Außerdem garantiert sie, dass die gemeinsamen Menschenrechtsstandards der im Europarat zusammengeschlossenen Staaten auch in der Praxis tatsächlich eingehalten werden.

Ein so anspruchsvolles und nachhaltiges Unternehmen wie die bereits jahrelange regelmäßige Herausgabe eines aktuellen Newsletters in zwei Sprachen ist nur durch das Engagement aller Beteiligten, Teamwork und dauerhafte Unterstützung möglich.

Versicherungswirtschaft e.V.), Сојузот за заштита на трговските марки, рег. здруж., Берлин (der Markenverband e.V.) и Источноевропскиот сојуз на германската економија, рег. здруж. (der Osteuropaverein der deutschen Wirtschaft e. V.).

Тука спаѓаат значајни индустриски претпријатија: Алијанса СЕ (Allianz SE), Баварија АД (Bayer AG) и Дајмлер АД (Daimler AG), како и бројни поединци од судството, политиката и науката.

Во Македонија ИПЗ дејствува од 2000 година со средства на Министерството за надворешни работи на СР Германија (AA) од германскиот придонес кон Пактот за стабилност за Југоисточна Европа. Покрај тоа, дејноста на ИПЗ воопшто, но и во Југоисточна Европа, се овозможува со институционална поддршка на германското Сојузно министерство за правда и за заштита на потрошувачите (BMJV).

Во рамките на оваа дејност особена улога играат човековите права и европеизацијата на правото. Освен на полето на законодавното советување и поддршката при обуката и стручното усовршување на правниците, ИПЗ исто така работи на особено одржливото поле на правните публикации. Така, во Македонија покрај овој билтен, уште од 2011 година излегува од печат едно стручно правно списание за европско право, кое има своја интернет-страница на <http://www.evropsko-pravo.info>, од која можат да се преземат сите досегашни изданија на списанието. Исто така, таму постои можност за одделно преземање на поединечните придонеси.

И овој билтен се дистрибуира во електронска форма. Така, македонската верзија може да се најде на веб-страната на ИПЗ на <https://www.irz.de/index.php/doenloads#публикации-на-македонски-јазик-publikationen-in-mazedonischer-sprache>, а албанската верзија на <https://www.irz.de/index.php/doenloads#publikime-n%C3%AB-gjuh%C3%ABn-shqipe-publikationen-in-albanischer-sprache>. Исто така, сите изданија на билтенот се достапни и на веб-страната на Бирото за застапување на РМ пред ЕСЧП на <http://biroescp.gov.mk> во рубриката „Судска пракса“ во делот на публикации, каде може да се најдат и сите пресуди на ЕСЧП против Македонија во превод на македонски јазик.

Со објавувањето на електронската верзија, билтенот станува достапен до сите заинтересирани читатели. Покрај тоа, македонските судски службеници го добиваат и во печатена форма. Затоа најважната судска практика на ЕСЧП со помош на овој билтен во најскоро можно време станува достапна до секој македонски судија и јавен обвинител директно на неговата работна маса.

Издавачите на билтенот свесно избраа различни начини на дистрибуција за да дојдат до што е можно поголема целна група. Тоа е од причина што судската практика на Ев-

Allen voran gilt es dem deutschen Auswärtigen Amt für die finanzielle Unterstützung, ohne die die Publikation, die sie derzeit in Händen halten, nicht entstehen hätte können, zu danken. Ergänzt wird diese Unterstützung aus Berlin durch das Engagement der deutschen Botschaft vor Ort in Skopje, die die Tätigkeit der IRZ aktiv und engagiert begleitet. Deshalb gilt Herrn Botschafter Thomas Gerberich und seinen Mitarbeitern an dieser Stelle ein herzliches Wort des Dankes. Zu danken haben die Herausgeber auch dem deutschen Ministerium der Justiz und für Verbraucherschutz (BMJV), das die Arbeit der IRZ mit einer institutionellen Zuwendung überhaupt erst ermöglicht.

Besonderen Dank schulden die Herausgeber den Übersetzern, die sich regelmäßig der nicht leichten Aufgabe stellen, die hier zusammengefassten anspruchsvollen juristischen Texte in die genannten Sprachen zu übertragen.

Desweiteren ist auch den Mitarbeitern, die in den beteiligten Organisationen an der Erstellung dieses Newsletters mitgewirkt haben, zu danken. Dies sind bei der IRZ Frau Dana Trajcev Bozic, die diese Publikation in Bonn als Projektmanagerin Bonn betreut und Frau Natascha Andreevska-Tomovska, die in Skopje vor Ort für die IRZ die Koordination mit dem Projektpartner, den Übersetzern und dem Verlag übernommen hat.

Zuallerletzt ist noch den Lesern zu danken, die durch ihr bereits seit Jahren anhaltendes Interesse dazu beigetragen haben, dass dieser Newsletter ein Erfolg wurde. Diese Anerkennung ist uns Ansporn, die Herausgabe diese Publikation auch in Zukunft in der bisherigen Qualität fortzusetzen.

Bonn/Skopje, im November 2017

Danica Djonova LL.M
*Kommissarische Direktorin des Büros
für die Vertretung Mazedoniens
vor dem EGMR*

Rechtsanwalt Dr. Stefan Pürner
*Bereichsleiter der IRZ
für Bosnien und Herzegowina, Mazedonien,
Montenegro sowie Serbien*

ропскиот суд за човекови права во Стразбур (ЕСЧП) е од големо значење за примената на соодветното национално право. Исто така, таа гарантира дека заедничките стандарди за човекови права на државите членки на Советот на Европа навистина се почитуваат и во практиката.

Еден толку претенциозен и одржлив потфат како што е повеќегодишното редовно издавање на актуелен билтен на два јазика е можен само со заложба на сите вклучени страни, тимска работа и долготрајна поддршка.

Најнапред благодарноста ја упатуваме до германското Сојузно министерство за надворешни работи за финансиската поддршка, без која не би можела да постои публикацијата што во моментот ја држите во своите раце. Оваа поддршка од Берлин е дополнета со заложбата на Германската амбасада во Скопје, која активно и посветено ја следи дејноста на ИРЗ. Затоа овде срдечно му се заблагодаруваме на амбасадорот Томас Герберих и на неговите соработници. Издавачите му се заблагодаруваат и на германското Министерство за правда и за заштита на потрошувачите (BMJV), кое пред сè со институционална поддршка, воопшто, ја овозможува работата на ИРЗ.

Особена благодарност издавачите им должат на преведувачите кои редовно се исправени пред неедноставната задача да ги пренесат на соодветниот јазик претенциозните правни текстови кои се опфатени овде.

Исто така треба да им се заблагодариме и на соработниците, кои како дел од вклучените организации учествуваа во изготвувањето на овој билтен. Тоа се во ИРЗ госпоѓа Дана Трајчев Божиќ која како проектен менаџер во Бон ја поддржуваше оваа публикација и госпоѓа Наташа Андреевска-Томовска која на самото место, во Скопје, ја презеде координацијата на ИРЗ со проектните партнери, преведувачите и издавачката куќа.

Најнакрај им се заблагодаруваме на читателите кои со својот интерес кој трае веќе неколку години придонесоа за тоа овој билтен да биде успешен проект. Ова признание служи како наш поттик и во иднина да го продолжиме издавањето на оваа публикација со досегашниот квалитет.

Бон/Скопје, ноември 2017 година

М-р Даница Цонова

В.Д. директор на Бирото за застапување на РМ пред ЕСЧП

Адвокат д-р Стефан Пирнер

Регионален проектен раководител при ИРЗ за Босна и Херцеговина, Македонија, Црна Гора и Србија

Содржина

<i>Предговор на издавачите</i>	4

I. ПОНОВИ ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

<i>Халиме Килич (Halime Kılıç) против Турција</i> – Ж.бр. 63034/11, Пресуда од 28.6.2016 година [Оддел II]	11
<i>Бузаци (Buzadžij) против Република Молдавија</i> – Ж. бр. 23755/07, Пресуда од 5.7.2016 година [ГСС]	13
<i>Лазу (Lazu) против Република Молдавија</i> – Ж. бр. 46182/08, Пресуда од 5.7.2016 година [Оддел II]	16
<i>Жембињски против Полска (Ziembiński v. Poland) (бр. 2)</i> – Ж. бр. 1799/07, Пресуда од 5.7.2016 година [Оддел IV]	17
<i>Јоргенсен и други против Данска (Jørgensen and Others)</i> – Ж. бр. 30173/12, Одлука од 28.6.2016 година [Оддел II]	19
<i>Циндриќ и Бешлиќ (Cindrić and Bešlić) против Хрватска</i> – Ж. бр. 72152/13, Пресуда од 6.9.2016 година [Оддел II]	21
<i>Муршиќ (Muršić) против Хрватска</i> , Ж. бр. 7334/13, Пресуда од 20.10.2016 година [ГСС]	22
<i>Варданјан и Нанушјан (Vardanyan and Nanushyan) против Ерменија</i> – Ж. бр. 8001/07, Пресуда од 27.10.2016 година [Оддел I]	25
<i>Константинидес (Constantinides) против Грција</i> – Ж. бр. 76438/12, Пресуда од 6 октомври 2016 година [Оддел I]	26
<i>Салиба (Saliba) против Малта</i> – Ж. бр. 24221/13 Пресуда од 29.11.2016 година [Оддел IV]	29
<i>Гребнева и Алисимчик (Grebneva and Alisimchik) против Русија</i> – Ж. бр. 8918/05, Пресуда од 22.11.2016 година [Оддел III]	30
<i>Хелсиншки одбор на Унгарија (Magyar Helsinki Bizottság) против Унгарија</i> , Ж. бр. 18030/11, Пресуда од 8.11.2016 година [ГСС]	32
<i>А и Б (A and B) против Норвешка</i> , Ж. бр. 24130/11 и 29758/11, Пресуда од 15.11.2016 година [ГСС]	36
<i>Кутлу и други (Kutlu and Others) против Турција</i> , Ж.бр. 51861/11, Пресуда од 13.12.2016 година [Оддел II]	38
<i>Белане Ноѓ (Bélané Nagy) против Унгарија</i> , Ж.бр. 53080/13, Пресуда од 13.12.2016 година [ГСС]	41
<i>Хлаифија и други (Khlaiifia and Others) против Италија</i> , Ж. бр. 16483/12, Пресуда од 15.12.2016 година [ГСС]	44

II. ПРЕСУДИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

<i>Китановска Станојковиќ и други против Република Македонија</i> , Ж.бр. 2319/14, Пресуда од 13 октомври 2016 година	51
<i>Селмани и други против Република Македонија</i> – Ж.бр. 67259/14, Пресуда на ЕСЧП од 9 февруари 2017 година	55
<i>Карајанов против РМ</i> , Ж. бр. 2229/15, Пресуда на ЕСЧП од 6 април 2017 година	70

I. ПОНОВИ ПРЕСУДИ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ЧЛЕН 2

Позитивни обврски (материјален аспект)

Недоволно земање предвид на ризикот од фатални повреди во контекст на семејно насилство: повреда

Халиме Килич (Halime Kılıç) против Турција – Ж.бр. 63034/11, Пресуда од 28.6.2016 година [Оддел II]

Факти – Фатма Бабатли (Fatma Babatlı) (ќерката на жалителката) поднела кривична пријава за семејно насилство и побарала мерки за заштита. Морала неколку пати да го поднесува своето барање бидејќи нејзиниот сопруг не ги почитувал наложите за заштита и судските забрани кои биле изречени. Откако било утврдено дека поседува ножеви, тој кратко време бил ставен во полициски притвор, а подоцна бил ослободен. По неколку месеци ќерката на жалителката била убиена од страна на нејзиниот сопруг, кој потоа извршил самоубиство.

Право - Член 2: Се покажало дека наложите за заштита и судските забрани биле сосема неделотворни, прво, поради прекумерните доцнења на нивното врачување (19 дена за првиот налог и 8 недели за вториот), и, второ, поради тоа што нејзиниот сопруг никогаш не бил казнет за тоа што не ги почитувал таквите мерки. Понатаму, и покрај фактот што јасно се покажало дека нејзиниот сопруг претставувал закана, кривичниот суд одбил да го одобри барањето на обвинителството тој да биде ставен во притвор пред судењето, без да ги процени ризиците за негова-та сопруга, вклучувајќи го и ризикот од смрт или можни идни напади. Климата на неказнивост што на тој начин била создадена му дозволила на сопругот да продолжи да ја напаѓа својата сопруга без да се плаши дека ќе биде гонет. Што се однесува до наводната можност на жртвата со своите седум деца да побара засолниште во прифатилиште, ниту об-

винителството ниту полицијата не се обиделе да ја упатат во установа прилагодена на нејзините потреби. Судот утврдил дека националните власти биле должни да ја земат предвид особено проблематичната и ранлива психолошка, физичка и материјална состојба во која се нашла сопругата и соодветно да ја проценат, со тоа што ќе ѝ понудат соодветна поддршка.

Заклучок: повреда (едногласно).

Членот 14 во врска со членот 2: По донесувањето на пресудата во случајот Опуз против Турција (Opuz v. Turkey) – во кој Судот утврдил дека семејното насилство главно ги погодува жените и дека општата и дискриминаторската пасивност на судовите во Турција создала поволна клима за семејно насилство – во Турција биле преземени бројни иницијативи, како што се донесувањето на нов закон што нуди поголема заштита (Закон Бр. 6284) и ратификацијата на Истанбулската конвенција. Меѓутоа, фактите на овој случај им претходеа на таквите реформи. Упатувајќи на извештаите на невладината организација „Хјуман рајтс воч“ (Human Rights Watch) и на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените (CEDAW), и наведувајќи статистички податоци со кои бил евидентиран бројот на жени кои ги загубиле своите животи како последица на напади, жалителката обезбедила *prima facie* доказ дека во релевантното време жените не добивале делотворна заштита од напади. Во контекст на таквите извештаи и статистика, Судот бил во можност и самиот да ги забележи обемот и опстојувањето на насилството врз жените, особено на семејното насилство, во турското општество; и фактот дека бројот на прифатилишта за жени, во релевантното време, се сметал за недоволен. Погоре утврдената неказниност одразувала извесно негирање од страна на националните власти, како во однос на сериозноста на случаите на семејно насилство така и во однос на особената ранливост на жртвите. Преку редовното замижување пред постојаните акти на насилство и смртни закани насочени против ќерката на жалителката, домашните власти создале поволна клима за семејно насилство. Неприфатливо било тоа што жртвата била оставена да се соочи со насилството од нејзиниот сопруг без никакви средства или заштита.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 65.000 евра за нематеријална штета.

Член 5 став 3

Разумност на притворот пред судењето

Непостоење на релевантни и доволни причини за притвор пред судењето освен разумно сомнение за сторено кривично дело: повреда

Бузаџи (Buzadji) против Република Молдавија – Ж. бр. 23755/07, Пресуда од 5.7.2016 година [ГСС]

Факти – Жалителот, бизнисмен, бил уапсен во мај 2007 година и формално обвинет за измама на државната компанија каде што бил директор. Бил ставен во притвор во исчекување на судењето поради тежината на обвиненијата против него, сложеноста на случајот и ризикот од тајно договарање. Потоа притворот во неколку наврати му бил продолжуван сè до јули 2007 година кога домашните судови го прифатиле неговото барање да биде ставен во домашен притвор. Останал во домашен притвор до март 2008 година кога бил пуштен на слобода со гаранција. Во пресуда на Судскиот совет од 16 декември 2014 година, Судот, со четири гласа наспроти три, утврдил дека имало повреда на членот 5 став 3 од Конвенцијата бидејќи домашните судови не навеле доволно причини за продолжување на притворот на жалителот во исчекување на судењето и за подоцнежното наложување на неговиот домашен притвор. На 20 април 2015 година на барање на молдавската влада предметот бил упатен до Големиот судски совет.

Право – Член 5 став 3: Според првиот аспект од членот 5 став 3, лицата кои се уапсени или притворени во согласност со членот 5 став 1 (в) под сомнение дека сториле кривично дело имаат право „веднаш“ да бидат изведени пред судски орган кој ќе испита дали притворот е законит и дали сомнението е разумно. Според вториот аспект на членот 5 став 3 – правото на судење во разумен рок или пуштање на слобода во текот на судската постапка – судската практика на Судот предвидувала дека постоењето на разумно сомнение претставува *condition sine qua non* за валидноста на продолжениот притвор, но, по „протекот на одредено време“, тоа повеќе не е доволно, така што се потребни други „релевантни и доволно“ причини за останување во притвор. Меѓутоа, Судот никогаш не го дефинирал траењето на „протекот на одредено време“, иако признал дека тоа би можело да трае и само неколку дена. Затоа Судот сме-

тал дека е корисно понатаму да ја развива својата судска практика во однос на барањето на националните судски органи да се оправда продолжениот притвор за целите на вториот аспект од членот 5 став 3. Како појдовна точка, тој повторил дека според вториот аспект периодот што требало да се земе предвид за процена на разумноста на притворот започнува кога лицето е лишено од слобода. Судот забележал дека, иако двата аспекта доделувале различни законски права, постоеле одредени преклопувања: временскиот период и за двата аспекта започнал да истекува од времето на апсењето; и двата аспекта налагале судски орган да определи дали постоеле причини кои го оправдуваат притворот, и доколку не постоеле да нареди пуштање на слобода; а во пракса примената на гаранциите од вториот аспект во извесна мера би се преклопиле со оние од првиот, обично во ситуации каде судскиот орган што го одобрува притворот во согласност со првиот аспект во исто време наредува истражен притвор кој е предмет на гаранциите во согласност со вториот аспект. Во таквите ситуации, првото појавување на осомниченото лице пред судија ја претставувало „раскрсницата“ каде што се пресретнувале двете групи на гаранции и каде што втората група ја превладувала првата. Но, прашањето околу тоа кога втората група се применувала целосно, во смисла дека биле потребни дополнителни релевантни и доволно причини покрај разумното сомнение, било оставено да зависи од еден мошне неодреден поим за „протек на одредено време“. Во врска со ова, Судот забележал дека домашните права на повеќето од триесет и една држава-членка на Советот на Европа кои биле опфатени со неговата компаративна анализа на правото налагале релевантните судски власти да наведат „релевантни и доволно“ причини за продолжениот притвор, или веднаш или само неколку дена по апсењето, имено кога судијата за прв пат ја испитувал неопходноста од сместувањето на осомничениот во притвор пред судењето. Ако таквиот пристап се пренесе на членот 5 став 3 од Конвенцијата, не само што би ја поедноставил судската практика од Конвенцијата и би довел до поголема јасност и сигурност, туку би ја зголемил и заштитата од притворање во неразумен рок. Оттука, постоеле убедливи аргументи за синхронизирање на гаранциите од вториот аспект со тие од првиот аспект. Според тоа, барањето судскиот службеник да наведе релевантни и доволно причини за притворот, покрај постоењето на разумно сомнение, веќе било применето во вре-

мето кога била донесена првата одлука со која бил наложен истражниот притвор, што значи „веднаш“ по апсењето. Големиот судски совет утврдил дека домашниот притвор на жалителот исто така претставувал лишување од слобода и продолжил да ги применува истите критериуми за целокупниот период во кој жалителот бил лишен од слобода, без оглед на местото во кое престојувал. Тој утврдил дека причините кои биле наведени од страна на домашните судови за наложување и продолжување на притворот на жалителот биле стереотипни и апстрактни. Во нивните одлуки биле наведени причините за притворањето без каков и да било обид да покажат како тие конкретно се применувале за посебните околности на случајот на жалителот. Освен тоа, не би можело да се рече дека домашните судови постапиле доследно. Поточно, тие во неколку наврати ги отфрлиле како неосновани и недоволно веројатни наводите на обвинителството во врска со опасноста дека жалителот ќе побегне, ќе влијае на сведоците и ќе манипулира со доказите. Во други прилики тие ги прифатиле истите причини без да постои очигледна промена на околностите и без објаснување. Во случаите кога било загрозе-но едно такво важно прашање какво што е правото на слобода, обврска на домашните власти било убедливо да покажат дека притворот бил неопходен. Тоа со сигурност овде не било случај. Според тоа, не постое-еле релевантни и доволно причини за наложување и продолжување на притворот на жалителот во исчекување на судењето.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 3.000 евра за материјална штета.

ЧЛЕН 6

Член 6 став 1 (кривична постапка)

Правично судење

Одлука на апелациски суд да преиначи ослободителна пресуда без да ги слушне усните сведочења на главните сведоци на обвинителството: повреда

Лазу (Lazu) против Република Молдавија – Ж. бр. 46182/08, Пресуда од 5.7.2016 година [Оддел II]

Факти – Во 2005 година жалителот, возач на оклопно банкарско возило, бил обвинет за непочитување на сообраќајните правила. Добил ослободителна пресуда од првостепениот суд врз основа на тоа што изјавите на сведоците против него не можеле да се сметаат за веродостојни. Сепак, подоцна бил осуден од страна на апелациониот суд. Во својата жалба до Европскиот суд, жалителот се пожалил дека кривичната постапка против него била неправична, бидејќи при преиначувањето на неговата ослободителна пресуда апелациониот суд не ги сослушал сведоците чие сведочење било употребено за утврдувањето на неговата вина, спротивно на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

Право – Член 6 став 1: Судот, на самиот почеток, забележал дека изјавите на сведоците и значењето кое им било придадено имале одлучувачко влијание при утврдувањето на случајот бидејќи, освен нив, не постоел друг доказ кој сам по себе би довел до осуда на жалителот. Првостепениот суд го ослободил жалителот од обвинението затоа што не им верувал на сведоците откако лично ги сослушал. При повторно разгледување на случајот, апелациониот суд не се согласил со првостепениот суд што се однесува до вистинитоста на изјавите на сведоците, без воопшто да ги сослуша сведоците. Како резултат на тоа, утврдил дека жалителот е виновен за делото за коешто бил обвинет. Притоа, апелациониот суд ги повредил релевантните правни одредби како и нивното толкување кои биле предвидени со домашната судска практика, а кои предвидувале дека, за да може апелациониот суд да одлучува за основаноста на некој случај, потребно било ново разгледување на доказите. Исто така, апелациониот суд не навел никакви причини за тоа што не постапил во согласност со домашното право, ниту пак објаснил зошто дошол до поинаков заклучок од тој на првостепениот суд. Конечно, имајќи го предвид тоа што било значајно за жалителот, прашањата кои требало да бидат утврдени од страна на апелациониот суд не можеле соодветно да се испитаат без директна оценка на доказите кои ги дале сведоците на обвинителството. Ништо во досието на случајот не укажувало на тоа дека жалителот се откажал од своето право повторно да повика некој од сведоците, освен жртвата. Покрај тоа, поради тоа

што добил ослободителна пресуда во прв степен и бил свесен дека апелациониот суд морал директно да ги преиспита доказите во досието за да донесе осудителна пресуда, жалителот немал некаква посебна причина повторно да ги повика сведоците. Затоа осудата на жалителот без повторно испитување на сведоците, по добивање на ослободителната пресуда од првостепениот суд, ги повредила гаранциите за правична постапка.

Заклучок: повреда (шест гласа наспроти еден).

Член 41: 2.000 евра за нематеријална штета; барањето за материјална штета е одбиено.

ЧЛЕН 10

Слобода на изразување

Кривична осуда и изрекување парична казна за новинар за напис во кој се исмеваат претставници на локалната власт: повреда

Жембињски против Полска (*Ziemiński v. Poland*) (бр. 2) – Ж. бр. 1799/07, Пресуда од 5.7.2016 година [Оддел IV]

Факти – Жалителот бил сопственик и главен уредник на локален весник кој објавил напис во кој се исмеваат градоначалник на округ и двајца негови службеници поради одобрување на проект за развој на фарма за потполошки во регионот како решение за проблемот со невработеноста во руралните средини. Во написот, градоначалникот на округот и еден од службениците се наречени „досадни шефови“, а другиот службеник е опишан како „глупак“, „недоделкан“ и „позер“. Градоначалникот и двајцата службеници поднеле приватна тужба против жалителот за клевета. Одново категоризирајќи го кривичното дело како такво кое изнесува навреди, домашните судови го осудиле на парична казна, утврдувајќи дека ја злоупотребил слободата на говорот и го повредил достоинството на службениците.

Право – Член 10: Осудата и казната на жалителот довеле до „мешање“ во остварувањето на неговото право на слобода на изразување. Тоа

било пропишано со закон и се стремело кон легитимната цел за заштита на угледот или правата на другите. Жалителот напишал сатиричен напис со кој го критикувал проектот за фарма за потполошки, одобрен од локалните власти како решение за проблемот со локалната невработеност. Немало сомневање дека ова прашање, кое се однесувало на вршењето на функциите на локалните функционери, било прашање од легитимен јавен интерес и така се однесувало на сферата во која ограничувањата на слободата на изразување требало строго да се толкуваат. Жалителот бил осуден за навредување на претставници на локалната власт, вклучувајќи и градоначалник кој, како избран локален политичар, можел да биде подложен на поширока критика отколку приватни лица. Другите двајца функционери биле државни службеници. Додека државните службеници кои делувале во својство на службени лица подлежеле, како и политичарите, на пошироки граници на прифатлива критика од приватните лица, не можело да се каже дека тие свесно оставиле простор за остро испитување на секој нивен збор и дело до степен до кој тоа го прават политичарите. Проценката на неопходноста од мешање во конкретниот случај не можела да се оддели од контекстот и очигледната цел на критиката на жалителот. Сатиричната природа на текстот и скриената иронија морале да бидат земени предвид при анализирањето на написот. Употребата на сарказам и иронија била совршено усогласена со остварувањето на слободата на изразување на новинарот. Сепак, домашните судови не ги зеле доволно во предвид овие карактеристики. Немало сомневање дека забелешките во прашање, во рамките на конкретниот контекст на написот, останале во границите на допуштено претерување. Домашните судови не успеале да ги разгледаат во контекст на написот како целина. Сатирата била форма на уметнички израз и социјален коментар, која, со своите својствени карактеристики на претерување и искривување на реалноста, природно имала за цел да предизвика и вознемири. Според тоа, секое мешање во правото на користење на овие средства за изразување морало да се испита со посебно внимание. На крај, жалителот бил осуден на парична казна од 2.630 евра и му било наредено да ги надомести трошоците во висина од 755 евра. Имајќи ги предвид горенаведените размислувања, домашните судови не дале „релевантни и доволно“ причини за да ја оправдаат осудата и казната на жалителот. Соодветно на тоа, мешање-

то во неговото право на слобода на изразување било несразмерно на целта кон која се стремело и не било „неопходно во едно демократско општество“.

Заклучок: повреда (пет гласа наспроти два).

Член 41: 1.000 евра за нематеријална штета; 3.385 евра за материјална штета.

ЧЛЕН 35

Член 35 став 1

Исцрпување на домашните средства

Период од шест месеци

Жалба за наводна повреда на членот 2 од Конвенцијата поднесена помалку од шест месеци по конечна одлука во граѓанска постапка но повеќе од шест месеци по конечна одлука во кривична постапка: недопуштено

Јоргенсен и други против Данска (Jørgensen and Others) – Ж. бр. 30173/12, Одлука од 28.6.2016 година [Оддел II]

Факти – Првиот и вториот жалител биле роднини на двајца мажи кои биле убиени во декември 2001 година кога полицијата пукала во теренското возило со кое патувале. Полицијата изјавила дека постапила во самоодбрана откако неколку пати намерно било судрено во нивниот патролен автомобил. Регионалниот државен обвинител веднаш повел кривична истрага за однесувањето на полициските службеници, но донел одлука да не покрене судска постапка откако утврдил дека службениците постапиле во оправдана самоодбрана. Неговата одлука на крајот била потврдена од страна на Директорот на јавните обвинителства во февруари 2005 година. Во декември 2006 година жалителите повеле постапка за надомест на штета пред граѓанските судови. Нивните барања биле отфрлени од страна на Високиот суд со одлука која била потврдена од Врховниот суд во ноември 2011 година. Во постапката

според Конвенцијата жалителите навеле повреда на членот 2 од Конвенцијата. Нивната жалба била поднесена во мај 2012 година, во рок од шест месеци по донесувањето на одлуката на Врховниот суд, но повеќе од шест месеци по одлуката на Директорот на јавните обвинителства. Владата се произнела дека жалителите не го почитувале правилото на шест месеци.

Право – Член 35 став 1: Клучното прашање било дали подоцнежните граѓански постапки пред граѓанските судови, кои имале целосна надлежност да утврдат дали оспорените извештаи за настаните и истрагата биле во согласност со членовите 2 и 3 од Конвенцијата, исто така биле ефективно правно средство во смисла на членот 35 став 1 кое жалителите морале да го исцрпат. Судот забележал дека извештајот за настаните на Регионалниот државен обвинител и оценката на доказите биле надгледувани и од страна на Одборот за претставки до полицијата и од страна на Директорот на јавните обвинителства. Ниту првичната истрага против полициските службеници ниту повторно отворената истрага не довеле до кривична постапка против нив бидејќи било утврдено дека тие постапиле во оправдана самоодбрана. Во овие околности, Судот не бил убеден дека поведувањето на подоцнежна граѓанска постапка, воопшто, би ја зголемило можноста на судовите да утврдат повреда на членот 2 од Конвенцијата (што би довело до повторно отворање на истрагата и на можната кривична постапка). Тој, особено, забележал дека граѓанските постапки биле поведени повеќе од две години по донесувањето на конечната одлука од страна на Директорот на јавните обвинителства, дека во меѓувреме не бил откриен нов одлучувачки доказ, како и дека и Високиот суд и Врховниот суд донеле едногласна одлука против жалителите. Според тоа, граѓанската постапка што следела по конечната одлука на Директорот на јавните обвинителства не претставувала правно средство кое морало да се исцрпи, а жалбата не била поднесена на време.

Заклучок: недопуштена (ненавремена).

ЧЛЕН 1 ОД ПРОТОКОЛОТ БР. 1

Мирно уживање на имотот

Трошоците наложени во граѓанска постапка довеле до несразмерен товар: повреда

Циндриќ и Бешлиќ (Cindrić and Bešlić) против Хрватска – Ж. бр. 72152/13, Пресуда од 6.9.2016 година [Оддел II]

Факти – Во јануари 1992 година, за време на војната во Хрватска, родителите на жалителите биле одведени од нивниот дом во тогашниот окупиран дел на земјата од страна на двајца мажи и биле смртно застрелани. Истрагата за нивната смрт е во тек. Жалителите поднеле неуспешна граѓанска тужба против државата во врска со убиствата и им било наложено да платат трошоци во висина од приближно 6.800 евра, што според нив го повредило нивното право на мирно уживање на нивниот имот и нивното право на пристап до суд.

Право – Член 1 на Протоколот бр. 1: Судот сметал дека наложените трошоци довеле до мешање во правото на жалителите на мирно уживање на нивниот имот и дека мешањето било законито и насочено кон легитимна цел. Клучното прашање било дали била постигната правична рамнотежа помеѓу општиот интерес и правата на жалителите во согласност со членот 1 од Протоколот бр. 1. Судот требало да утврди дали жалителите морале да сносат несразмерен и прекумерен товар поради мешање од страна на државата. Наводно, родителите на жалителите биле киднапирани од страна на двајца полициски службеници од нивниот дом во селото кое во тоа време било окупирано, биле однесени во соседното село и смртно застрелани, само поради нивното хрватско етничко потекло. Тужбеното барање било целосно отфрлено врз основа на тоа дека државата не била одговорна за штетата што произлегла од убиствата сторени на територија која во односното време била надвор од нејзината контрола. Според тоа, на жалителите им било наложено да ги надоместат трошоците за застапувањето на државата од страна на Државното правобранителство во износ кој бил еднаков на награда за правобранител. Не би можело да се рече дека граѓанската тужба на жалителите против државата била лишена од секаква суштина или дека била очигледно неразумна. Не било неразумно тоа што жалите-

лите сметале дека штетата што им била причинета со убиството на нивните родители била опфатена со релевантното законодавство бидејќи во тоа време тие не можеле да знаат како ќе се толкува таквото законодавство. Судот придал особена важност на фактот дека спротивната страна во предметната постапка била државата Хрватска која била застапувана од Државното правобранителство и дека трошоците на правобранителството во предметната граѓанска постапка биле проценети врз основа на наградата за правобранители. Меѓутоа, бидејќи се финансирало од државниот буџет, тоа правобранителство не било во иста положба како адвокатите. Друг важен фактор била поединечната финансиска ситуација на жалителите. Судот прифатил дека износот кој националните судови наложиле да се плати претставувал тежок товар за нив. Во контекст на овие фактори, Судот сметал дека одлуката со која на жалителите им било наложено да ги сносат целокупните трошоци за застапувањето на државата во односната постапка довела до несразмерен товар за нив.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така, едногласно, заклучил дека имало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата (бидејќи имало несразмерно ограничување на правото на жалителите на пристап до суд) и дека немало повреда на членот 2 (право на живот).

Член 41: 5.000 евра за нематеријална штета; 3.400 евра за материјална штета.

ЧЛЕН 3

Понижувачко постапување

Ограничен личен простор во затворска ќелија во која биле сместени повеќе затвореници: повреда; нема повреди

Муршиќ (Muršić) против Хрватска, Ж. бр. 7334/13, Пресуда од 20.10.2016 година [ГСС]

Факти – Во својата жалба до Европскиот суд жалителот се жалел за недостиг на личен простор во затворот кој, понекогаш, бил помал од

3 квадратни метри. Во пресуда од 12 март 2015 година Совет на Судот, со шест гласа наспроти еден, утврдил дека немало повреда на членот 3 од Конвенцијата. Поточно, утврдил дека иако условите на притворот на жалителот не биле секогаш соодветни, не го достигнале прагот на тежина што е потребен за да може постапувањето да се карактеризира како нечовечко или понижувачко во смисла на членот 3. На 7 јули 2015 година на барање на жалителот предметот бил упатен до Големиот судски совет.

Право – Член 3: Оцената на Судот во врска со тоа дали имало повреда на членот 3 не можела да се сведе на нумеричко пресметување на квадратните метри кои му биле доделени на затвореникот. Со таквиот пристап би се занемарил фактот дека, во практична смисла, точна слика за реалноста на притворениците би можела да се добие само преку сеопфатен пристап кон одредени услови на притворот. Сепак, ако личниот простор со кој располагал притвореникот се намалил на помалку од 3 квадратни метри површина на подот во затворска ќелија во која биле сместени повеќе затвореници, недостатокот од личен простор би се сметал за толку сериозен што би довело до цврста претпоставка за повреда на членот 3. Товарот на докажувањето паднал на тужената влада која можела да ја побие таа претпоставка преку покажување дека постоеле фактори кои можеле соодветно да надоместат за оскудното доделување на личен простор. Цврстата претпоставка за повреда обично би можела да се побие само со кумулативно исполнување на следните фактори: ако намалувањата на потребниот минимален личен простор од 3 квадратни метри биле кратки, повремени и минимални; ако таквите намалувања биле придружени со доволно слобода на движење навор од ќелијата и соодветни активности надвор од ќелијата; ако жалителот бил сместен во установа која, општо гледано, се сметала за соодветна притворска установа и не постоеле други отежнувачки аспекти на условите на неговиот притвор. Во случаите во кои се работело за затворска ќелија со големина од 3-4 квадратни метри личен простор по затвореник, просторот останал силен фактор во проценката на соодветноста на условите на притворот од страна на Судот. Во таквите случаи би можела да се утврди повреда на членот 3 ако просторниот фактор бил поврзан со други аспекти на несоодветни физички услови

на притворот, а особено, во врска со пристапот до вежби на отворено, природна светлина или воздух, достапност на вентилација, соодветност на собната температура, можноста за користење на тоалетот во приватност, и усогласеноста со основните санитарни и хигиенски услови. Во случаите во кои притвореникот располагал со личен простор поголем од 4 квадратни метри во затворска ќелија во која биле сместени повеќе затвореници и каде не се појавувале проблеми во врска со прашањето за личен простор, други аспекти на физичките услови на притворот останале меродавни за да може Судот да ја процени соодветноста на условите на притворањето на жалителот. Жалителот, понекогаш, бил притворуван во ќелии кои биле помали од 3 квадратни метри, што имало цврста претпоставка за повреда на членот 3. Што се однесува до една таква состојба која траела дваесет и седум дена, цврстата претпоставка за повреда не би можела да се доведе во прашање. Условите на притворот на жалителот во тој период го изложиле на тешкотија која го надминувала неизбежното ниво на страдање својствено за притворот и со тоа претставувала понижувачко постапување забрането со членот 3. Што се однесува до другите периоди во кои жалителот располагал со помалку од 3 квадратни метри личен простор, Владата ја побила цврстата претпоставка за постоење на повреда. Жалителот бил сместен во начелно соодветни услови, а неповрзаните периоди би можеле да се сметаат за кратки и помали смалувања на личниот простор, во текот на кои му била овозможена доволна слобода на движење и активности надвор од ќелијата, па како такви, Судот сметал дека тие периоди не претставувале понижувачко постапување кое е забрането со членот 3 од Конвенцијата. Условите на притворот на жалителот во периодот кога тој располагал со личен простор помеѓу 3 и 4 квадратни метри не претставувале нечовечно или понижувачко постапување.

Заклучоци: – повреда во однос на периодот од дваесет и седум дена во кои жалителот располагал со личен простор помал од 3 квадратни метри (едногласно);

– нема повреда во однос на преостанатите неповрзани периоди во кои жалителот располагал со личен простор помал од 3 квадратни метри (десет гласа наспроти седум);

- нема повреда во однос на периодите во кои жалителот располагал со личен простор помеѓу 3 и 4 квадратни метри (тринаесет гласа наспроти четири).

Член 41: 1.000 евра за нематеријална штета. (Исто така, види Ананјев и други (Ananyev and Others) против Русија, Ж. бр. 42525/07 и 60800/08, 10 јануари 2012 година, Информативна белешка бр. 148)

ЧЛЕН 6

Член 6 став 1 (граѓанска постапка)

Непристрасен суд

Укажување од страна на судијата дека ако учесникот во парницата одбие да прифати пријателска спогодба во домашната судска постапка, тоа може да има негативно влијание врз исходот: повреда

Варданјан и Нанушјан (Vardanyan and Nanushyan) против Ерменија – Ж. бр. 8001/07, Пресуда од 27.10.2016 година [Оддел I]

Факти - Првиот жалител се пожалил дека произволно му била одземена неговата куќа и парцела и дека не добил правично судење во судската постапка која следела. Тој, меѓу другото, се пожалил дека еден од судиите кој бил вклучен во неговиот случај не бил непристрасен, затоа што се обидел да го убеди да потпише пријателска спогодба, заканувајќи му се дека ако одбие да го направи тоа за него ќе има негативни последици.

Право - Член 6 став 1. Не било невообичаено за правните поредоци на Договорните држави да се прашаат странките дали сакаат да склучат пријателска спогодба и да се информираат за процедуралните последици. Тоа било во интерес како за економичноста на постапките, така и за доброто спроведување на правдата. Сепак, ако се земе предвид значајноста на начелото за судска непристрасност, судиите кои ја испитувале волјата на странките да склучат пријателска спогодба требало да бидат внимателни и да се воздржат од примена на јазик кој, ако објективно се процени, би можел да оправда постоење на легитимен страв дека односниот судија не бил непристрасен. Во актуелниот случај судијата му

укажал на првиот жалител да го разгледа предлогот за пријателска спогодба кој му бил предложен. Сепак, очигледно било дека јазикот кој судијата го користел за време на сослушувањето (тој тврдел дека за судот секогаш бил значаен фактот што странката одбила да потпише разумна пријателска спогодба, и дека тоа била последна можност за жалителот да разговара за спогодбата), можел да разбуди оправдан страв за тоа дека ако тој одбие да прифати пријателска спогодба тоа би можело да има негативно влијание врз разгледувањето на основаноста на неговиот случај. Според Судот, однесувањето на судијата не било доволно непристрасно, што се бара според начелото на судска неутралност, и тоа разбудило објективно оправдан страв дека е недоволно непристрасен.

Заклучок: повреда (едногласно).

Судот исто така, едногласно, одлучил дека имало повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата, во врска со начелата на правна сигурност и еднаквост на оружјата и повреда на членот 1 од Протоколот бр. 1.

Член 41: одложено одлучување.

ЧЛЕН 6 став 3 (г)

Испитување на сведоци

Прием и примена на инкриминирачки заклучоци од отсутен вештак: нема повреда

Константинидес (Constantinides) против Грција – Ж. бр. 76438/12,
Пресуда од 6 октомври 2016 година [Оддел I]

Факти - Во текот на кривичната истрага во врска со жалителот за фалсификување и употреба на фалсификувани документи, бил побаран стручен извештај од графолог. Извештајот бил поткрепа на обвинителниот предмет. Подоцна жалителот назначил сопствен вештак кој поднел неколку извештаи во кои го критикувал инкриминирачкиот извештај. На судското рочиште вештакот на жалителот дискутирал за инкриминирачкиот извештај и ги бранел сопствените наоди. Иако авторката на инкриминирачкиот извештај била повикана да се појави, таа не присуствувала.

ла на сослушувањето и не дала објаснување. Жалителот бил осуден. Во жалбата жалителот се пожалил дека не му била дадена можност да ѝ постави прашања на авторката на инкриминирачкиот извештај, што е повреда на неговото право на одбрана. Сепак, Апелациониот суд сметал дека било непотребно да се повика односниот вештак, заземајќи став дека вината на жалителот била доволно утврдена со помош на конзистентен број на докази.

Право - Член 6 ставови 1 и 3 (г): Во својата пресуда за Шачашвили (Schatschaschwili) против Германија ([ГСС], 9154/10, 15 декември 2015 година, Информативна белешка бр. 191) во врска со отсуството на сведокот на обвинителството, Големиот судски совет утврдил дека: (а) непостоењето на добра причина за отсуството на сведокот не можело само по себе да го направи судењето неправично, но сепак претставувало значаен фактор при процената на севкупната правичност на судењето и би можело да влијае на рамнотежата во полза на утврдување на повреда на членот 6 ставови 1 и 3 (г); (б) за целите на оваа севкупна проценка, Судот морал да изврши ревизија за тоа дали постоеле доволно фактори на противтежа, не само во случаи во кои доказите приложени од страна на отсутен сведок претставувале единствена или одлучувачка основа за осудителна пресуда, туку исто така и во оние случаи кои во најмала рака имале значајно влијание и нивното прифаќање можело да ја попречи одбраната. (в) опсегот на фактори на противтежа кои се неопходни за судењето да се смета за правично зависел од значајноста на доказите на отсутниот сведок. Колку бил тој доказ позначаен, толку поголема тежина морале да носат факторите на противтежа. Судот сметал дека овие начела биле применливи *mutatis mutandis* на вештаците во овој случај. Вистина било дека во овој случај грчките судови не направиле сè што можело разумно да се очекува од нив за да го осигурат присуството на вештакот кој го напишал инкриминирачкиот извештај. Понатаму, од формулацијата на пресудата на првостепениот суд и апелациониот суд јасно произлегувало дека наведениот стручен извештај бил сметан за важен документ. Сепак, неколку фактори на противтежа биле присутни. Како прво, жалителот имал можност да ги оспори заклучоците на инкриминирачкиот извештај и ја искористил таквата можност, и тоа преку поднесување на три извештаи подготвени од негов сопствен вештак

кој своите наоди усно ги презентирал на судското рочиште. Како второ, жалителот никогаш не објаснил, дури ни пред Судот, зошто сакал да го испита авторот на извештајот на расправата по жалбата. Точно е дека можеби било несоодветно однапред да ги открива прашањата кои сакал да му ги постави на вештакот. Сепак, разумно би било барем да укаже на причината поради која сметал дека таквото испитување ќе било апсолутно неопходно, или како тоа ќе ги надополнело наодите на неговиот вештак. Како трето, судовите истакнале дека содржината и наодите во односниот извештај ги поткрепувале доказите на сведокот, како и цела група на останати официјални документи. Извештајот претставувал само еден од доказите во досието на предметот, кое содржело околу стотина документи со вкупен број од околу 1500 страници. Според Судот, актуелниот случај требало да се разликува од: - случаи во кои судот кој го осудил жалителот пред себе имал извештај на вештак добиен од обвинителството без никакво учество на одбраната, и каде одбраната не била во можност да ги оспори наодите од извештајот на расправата. (види Матицина (Matytsina) против Русија, 58428/10, 27 март 2014 година, Информативна белешка бр. 172); - случаи во кои осудителната пресуда на жалителот до одлучувачки степен била заснована на докази на сведоци против него, а кои жалителот не бил во можност да ги испраша во ниедна фаза (види, меѓу другите случаи и Николитас (Nikolitsas) против Грција, 63117/09, 3 јули 2014 година). Актуелниот случај не ги засегал сведоците кои дале изјави во врска со настани кои ги посведочиле или за кои дознале преку непоткрепен индиректен вербален доказ. Напротив, тој се однесувал на стручен извештај кој бил подготвен од независен вештак назначен од страна на судските власти за време на истрагата, со цел на судот да му се обезбедат информации за техничкиот аспект на случајот, и чии наоди биле внимателно испитани од страна на вештак назначен од страна на самиот жалител. Сè на сè, иако било точно дека не било направено сè што било можно за да се убеди односното лице да се појави пред судот, сепак, факт е дека лицето било само вештак, а не сведок, дека нејзиниот извештај не ја креирал единствената или одлучувачката основа за осудителната пресуда на жалителот, и присутни биле доволно фактори на противтежа во случајот на жалителот за Судот да смета дека барањата на начелото на контрадикторност биле задоволени. Според тоа, правата на жалителот на одбрана не биле

ограничени до степен што бил во спротивност со барањата за правична судска постапка.

Заклучок: нема повреда (едногласно).

Судот исто така сметал дека немало повреда на членот 6 став 1 во однос на наводното недоволно образложение на пресудата на Касацискиот суд.

ЧЛЕН 6

Правично судење

Неуспех на домашните органи темелно да ги проценат доказите во граѓанска постапка: повреда

Салиба (Saliba) против Малта – Ж. бр. 24221/13, Пресуда од 29.11.2016 година [Оддел IV]

Факти - Господин и госпоѓа З. го тужеле жалителот во граѓанска постапка за штета предизвикана од грабеж на нивниот дом извршен пет години претходно. Иако господин З. претходно не го направил тоа, подоцна сметал дека го препознал жалителот како еден од крадците. Жалителот се пожалил дека му било одземено правото на правично судење, што е во спротивност со членот 6 од Конвенцијата, затоа што домашните судови не успеале да посветат внимание на валидноста, кредибилноста и релевантноста на приложените докази.

Право - Член 6 став 1: Членот 6 став 1 предвидува должност на судот да спроведе соодветно испитување на поднесоците, аргументите и доказите приложени од странките. Договорните држави имале поголема слобода кога се справувале со случаи за граѓански права и обврски, отколку кога се справувале со кривични случаи. Сепак, кога се испитувале постапките кои спаѓале во аспектот на членот 6 што го опфаќал граѓанското право, неопходно било да се црпи инспирација од пристапот кој се користел за прашања од кривичното право. Не постоел никаков сомнеж дека во случаите во кои се припишува граѓанска одговорност за штета предизвикана од кривични дела најзначајно било домашните одлуки да се засноваат на темелна проценка на изнесените докази

и одлуките да содржат соодветни образложенија, поради тешките последици кои би можеле да ги предизвикаат таквите наоди. Заклучоците на првостепениот суд се засновале на неконзистентното сведочење на господин З., и не бил направен запис на изјавите на сведоците, што предизвикало сомнеж за веродостојноста на неговото сведочење. Во кривичен контекст, неконзистентноста помеѓу изјавите кои сведокот ги давал во различните фази, како и сериозната неконзистентност помеѓу разните типови на докази, обично претставуваат цврста основа за да се оспори кредибилноста на сведокот и доказната вредност на неговото сведочење. Зачудувачки било тоа што, и покрај тоа што домашниот суд ги нагласил неконзистентностите на господин З., сепак не дал никакво образложение за причините поради кои продолжил да ги смета неговите изјави за кредибилни и веродостојни. А таквото гледиште било уште понеопходно со оглед на тоа што идентификувањето на жалителот од страна на господин З., се случило пет години по грабежот.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: Најсоодветната форма на надомест би била повторно отворање на постапката, ако жалителот тоа го побара; 10.000 евра за нематеријална штета; барањето за надомест на материјална штета е одбиено.

ЧЛЕН 10

Слобода на изразување

Осудителна пресуда за новинари поради сатиричен напис за кој е утврдено дека е навредлив за регионалниот обвинител: повреда

Гребнева и Алисимчик (Grebneva and Alisimchik) против Русија – Ж. бр. 8918/05, Пресуда од 22.11.2016 година [Оддел III]

Факти - Жалителите биле уредник и новинар на регионален весник. Тие биле осудени за објавување на напис за кој домашните судови утврдиле дека е навредлив за регионалниот обвинител. Поднеле жалба во согласност со членот 10 од Конвенцијата дека нивната осудителна пресуда го повредила нивното право на слободно изразување.

Право - Член 10: Осудителната пресуда на жалителите претставувала мешање во нивното право на слободно изразување. Таквото мешање ја следело легитимната цел за заштита на угледот или правата на другите и била пропишана со закон. Прашањето пред Судот било дали нивната осудителна пресуда била неопходна во едно демократско општество. Судот ја нагласил суштинската улога на печатот во едно демократско општество и дека негова задача е да пренесува информации и идеи за прашања од јавен интерес. Од особена важност било тоа што во периодот пред изборите било дозволено слободно да циркулираат секаков вид на мислења и информации. Жалителите објавиле неколку написи за кампањата за парламентарните избори која била во тек во нивниот регион во тој период. Написите на сатиричен и потсмешлив начин говореле за разни неправилности кои, според жалителите, се случиле за време на кампањата. Ако написот се разгледува како целина не може да се смета за неоснован личен напад или навреда на обвинителот. Провокативните споредби не се однесувале на неговиот личен или семеен живот, туку јасно се однесувале на неговата институционална одговорност како раководител на канцеларијата на обвинителот на целиот регион. Објавениот материјал ја осудувал наводната корупција за време на изборната кампања. Жалителите покренале важно прашање од јавен интерес, кое сметале дека е значајно за општеството и со тоа отвориле јавна дебата. Поради краткото и неиздржано образложение на домашните судови секоја одбрана која ја примениле жалителите била лишена од секаков практичен ефект. Судовите не успеале да го земат предвид социјалниот и политичкиот контекст во кој бил објавен написот, ниту пак испитале дали тој разработувал прашање од јавен интерес. Поточно тие не направиле никаков обид да ја анализираат суштината на објавениот материјал во контекст на тековната кампања за изборите, или сатиричната природа на написот и иронијата која била користена. Конечно, не успеале да пронајдат рамнотежа помеѓу правото на обвинителот на сопствен углед, наспрема слободата на изразување на жалителот и нивната должност како новинари да споделуваат информации од општ интерес. Како такви, домашните судови не успеале да обезбедат релевантни и доволни причини за да го оправдаат мешањето на кое се однесувала жалбата. Без оглед на тежината на казната која требало да се наметне, постоела веројатност дека кривичното гонење

на новинари за наводни навреди, што всушност претставувале критики на јавна личност на начин кој можел да се смета како лична навреда, ќе ги одврати новинарите од придонесување кон јавната дискусија за прашања кои влијаат на животот на заедницата. Реакцијата на националните власти на сатиричниот напис на жалителите била несразмерна со легитимната цел која се следела, па според тоа не била неопходна во едно демократско општество.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 3.000 евра за секој за нематеријална штета, 920 евра за секој за материјална штета.

Слобода на примање информации

Властите одбиваат да ѝ ги достават на невладина организација која спроведува истражување имињата на адвокатите по службена должност и бројот на нивните именувања: повреда

Хелсиншки одбор на Унгарија (Magyar Helsinki Bizottság) против Унгарија, Ж. бр. 18030/11, Пресуда од 8.11.2016 година [ГСС]

Факти – Жалител е невладина организација основана во 1989 година, чија задача е мониторинг на примената на меѓународните стандарди за човекови права во Унгарија и обезбедување на правно застапување, образование и обука во врска со истото. Во контекст на едно истражување во врска со делотворноста на системот на јавна одбрана, жалителот од повеќе полициски оддели ги побарал имињата на адвокатите кои биле ангажирани од нивна страна и колку пати биле именувани како адвокати по службена должност. Седумнаесет полициски оддели го исполниле барањето, а уште пет оддели ја доставиле бараната информација по успешно поднесената претставка до судот. Меѓутоа, жалителот не бил успешен во својата тужба против други два полициски оддела кои одбиле да ги споделат бараните информации. Жалителот се жалел во согласност со членот 10 дека одбивањето на домашните судови да го наложат откривањето на бараната информација довело до кршење на неговото право на пристап до информации.

Право – Член 10

(а) *Применливост и постоењето на мешање* – Конвенцијата мора да се толкува во контекст на правилата предвидени со членовите 31 до 33 од Виенската конвенција за договорно право од 1969 година (*Vienna Convention on the Law of Treaties*) и намената и целта на Конвенцијата земена во целина. Судот не можел да ги занемари општите меѓународни или домашни правни стандарди на европските држави и консензусот кој произлегува од специјализираните меѓународни инструменти, а практиката на Договорните држави исто така би можела да претставува релевантно согледување. Конечно, при толкувањето на Конвенцијата, исто така би можело да се прибегне кон дополнителните средства за толкување, вклучително и подготвителните работи (*travaux préparatoires*). Во контекст на таквите начела, Судот морал да оцени дали и до кој степен би можело да се смета дека правото на пристап до информации во сопственост на државата потпаѓа во опфатот на членот 10, без оглед на фактот дека таквото право не било веднаш јасно од текстот на таквата одредба. Националното законодавство во повеќето од Договорните држави признавало законско право на пристап до информација и на постоечки широк консензус за потребата да се признае индивидуалното право на пристап до информации кои ги поседува државата со цел да ѝ се овозможи на јавноста да го разгледа и да формира мислење за секое прашање од јавен интерес, вклучувајќи го и прашањето за функционирањето на јавните власти во едно демократско општество. Висок степен на консензус исто така се појави на меѓународно ниво. Поконкретно, правото да се побара информација изрично беше загарантирано со членот 19 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права од 1966 година (*International Covenant on Civil and Political Rights*), а постоењето на правото на пристап до информација во повеќе наврати било потврдено од страна на Комитетот за човекови права на Обединетите нации. Исто така, членот 42 од Повелбата за основните права на Европската унија им го гарантирал на граѓаните правото на пристап до одредени документи. Иако Конвенцијата на Советот на Европа за пристап до официјални документи била ратификувана само од седум држави-членки, сепак нејзиното усвојување означувало континуиран развој во насока на признавањето на обврската на државата на обезбеди пристап до јавни информации. Земајќи ги предвид

овие фактори, Судот не сметал дека бил спречен да го толкува членот 10 став 1 како таков што го вклучува правото на пристап до информации. Судот признал дека во интерес на правната сигурност, предвидливост и еднаквост пред законот без постоење на добра причина не треба да отстапува од преседаните утврдени во претходните случаи, но, бидејќи Конвенцијата пред сè е систем за заштита на човековите права, исто така мора да се имаат предвид променливите услови во Договорните држави и Судот морал да одговори на секоја конвергенција која би се појавила во врска со стандардите кои треба да се постигнат. Правото на примање информации не може да се толкува во таа смисла како да ѝ наметнува на државата позитивна обврска самата да собира и да пренесува информации, а членот 10 ниту пружа поединечно право на пристап до информациите кои ги поседува државен орган, ниту ја обврзува Владата да му ги соопшти таквите информации на поединецот. Сепак, таквото право или обврска би можело да настане, прво, тогаш кога обелоденувањето на информациите било наложено со судско решение кое станало правосилно и, второ, во околности кога пристапот до информации бил средство со кое поединецот го остварува своето право на слобода на изразување, особено слободата да прима и да споделува информации и таму каде што нејзиното лишување претставува мешање во тоа право. Дали и до кој степен лишувањето од пристапот до информациите претставувало мешање во слободата на изразување на жалителот требало да се оценува во секој поединечен случај и во контекст на неговите конкретни околности, вклучително; (i) целта на барањето за информација; (ii) природата на бараната информација; (iii) улогата на жалителот; и (iv) дали информацијата била готова и достапна. Судот бил уверен дека жалителот во актуелниот случај сакал да го оствари правото на споделување информации за прашање од јавен интерес и побарал пристап до информациите за таа цел и дека информациите биле неопходни за остварување на неговото право на слобода на изразување. Информациите за именувањето на адвокатите по службена должност биле исклучиво од природа на јавен интерес. Немало причина за сомнеж дека наведеното истражување содржело информации кои жалителот ги презел за да ги сподели со јавноста и кои јавноста имала право да ги добие, а Судот бил убеден дека за да може жалителот да ја исполни таквата задача неопходно било да има пристап до бараните информа-

ции. И конечно, информациите биле готови и достапни. Затоа имало мешање во правото заштитено со членот 10, кое било применливо во случајот.

(б) *Дали мешањето било оправдано* – Судот прифатил дека мешањето било пропишано со закон и дека ограничувањето на слободата на изразување на жалителот било насочено кон легитимната цел за заштита на правата на другите. Барањето за податоци, иако опфаќало лични податоци, првенствено се однесувало на спроведувањето на професионалните активности во контекст на јавните постапки. Во таа смисла, професионалните активности на адвокатите по службена должност не можеле да се сметаат за приватна работа. Бараните информации не се однесувале на постапките или одлуките на адвокатите во врска со извршувањето на нивните задачи како правни застапници, ниту на консултациите со нивните клиенти, па Владата не покажала дека откривањето на бараните информации би можело да влијае на уживањето на правото на адвокатите на почитување на нивниот приватен живот во смисла на членот 8 од Конвенцијата. Немало причина да се претпостави дека информациите за имињата на адвокатите и нивните именувања не можело да ѝ бидат познати на јавноста на друг начин. Интересите на кои се повикувала Владата во врска со членот 8 не биле од таква природа и степен кој би можел да го гарантира вклучувањето на примената на таквата одредба и нејзиното вклучување како балансна практика во однос на правото на жалителот кое е заштитено со членот 10. Предметот на истражувањето се однесувал на делотворноста на системот на адвокатите по службена должност и бил тесно поврзан со правото на правично судење, основно право во унгарското право и право од суштинско значење според Конвенцијата. Секоја критика или предложено подобрување на услуга која директно е поврзана со правата на правично судење морала да се гледа како предмет на легитимен јавен интерес. Судот бил убеден дека жалителот имал намера да придонесе кон дебата за прашање од јавен интерес, а одбивањето да се исполни барањето ефективно го отежнало неговиот придонес кон јавна дебата за прашање од општ интерес. Иако бараните информации се однесувале на лични податоци, не вклучувале информации надвор од јавниот домен. Судот заклучил дека, и покрај слободата на сопствена процена на државата, не постоел разумен од-

нос на пропорционалност помеѓу мерката на која се однесувала жалбата и легитимната цел која се следела.

Заклучок: повреда (петнаесет гласа наспроти два).

Член 41: 215 евра за материјална штета; не е поднесено барање за нематеријална штета.

ЧЛЕН 4 ОД ПРОТОКОЛОТ Бр. 7

Право да не се биде суден или казнет два пати

Паралелни управни и кривични постапки во врска со истото однесување: нема повреда

A и B (A and B) против Норвешка, Ж. бр. 24130/11 и 29758/11, Пресуда од 15.11.2016 година [ГСС]

Факти – На жалителите им биле наметнати дополнителни даноци во управни постапки заради тоа што не пријавиле одреден приход од поврат на данок. Во паралелни кривични постапки тие биле осудени и казнети за даночна измама заради истите пропусти. Жалителите се жалеле во согласност со членот 4 од Протоколот бр. 7 дека биле гонети и казнети два пати во врска со истото дело. На 7 јули 2015 година Совет на Судот одлучил да ја отстапи надлежноста во полза на Големиот судски совет.

Право– Член 4 од Протоколот бр. 7: Оваа одредба содржи три различни гаранции и предвидува дека никој нема да (i) подлежи на суд, (ii) биде суден, или (iii) биде казнет за исто дело. Дали управните постапки биле од кривична природа за целите на членот 4 од Протоколот бр. 7 морало да се оцени врз основа на трите критериуми од предметот „Енгел“ (Engel) кои биле утврдени за целите на членот 6 од Конвенцијата. Прашањето за тоа дали делата за кои станувало збор во посебни постапки биле исти, повеќе барало процена базирана на факти отколку формална процена што се состоела од споредување на основните елементи на делата. Целта на членот 4 од Протоколот бр. 7 била да се спречи лицето да биде неправедно гонето или казнето два пати за истото противправно постапување. Тој не ги забранува правните системи кои примениле

интегриран пристап во однос на општествениот престап во прашање, а особено пристап кој вклучува паралелни фази на правен одговор на различни тела и за различни цели. Требало да се постигне правична рамнотежа помеѓу соодветната заштита на интересите на поединецот кој од една страна е заштитен со начелото *ne bis in idem* и од друга страна интересот на јавноста да може да заземе прецизен регулаторен пристап во засегнатата област. Членот 4 од Протоколот бр. 7 не исклучува водење на две постапки доколку се исполнети одредени услови. Поточно, тужената држава мора уверливо да покаже дека двете постапки кои се во прашање меѓусебно биле доволно материјално и временски поврзани. Тоа не само што укажува на фактот дека целите кои се следат и начините на кои треба да се постигнат истите мора да бидат комплементарни во суштина и временски поврзани, но и дека можните последици од таквото организирање на правното постапување во однос на спорното однесување треба да бидат сразмерни и предвидливи за лицата кои се засегнати со нив. Материјалните фактори за определување дали постои доволно блиска врска во материјална смисла вклучуваат: (i) дали различните постапки биле насочени кон комплементарни цели и затоа опфаќале различни аспекти на конкретниот општествен престап, (ii) дали дуалноста на односните постапки била предвидлива последица, како во правото така и во праксата, (iii) дали релевантните групи на постапки биле водени на начин со кој колку што е можно повеќе би се избегнало удвојување во собирањето и во оцената на доказите, а особено со соодветна соработка помеѓу различните надлежни органи за да може фактите кои биле утврдени во едната постапка да се користат и во другата постапка и (iv) дали казната изречена во постапката која прва завршила со конечна одлука била земена предвид во оние постапки кои подоцна завршиле со конечна одлука, со што се спречува засегнатиот поединец да сноси прекумерен товар. Временската врска мора да биде доволно блиска за да се заштити поединецот од неизвесност, доцнење и од прекумерно одолговлекување на постапката. Колку е послаба временската врска толку е поголем товарот што го сноси државата за да го објасни и оправда таквото доцнење кое би можело да му се припише на нејзиното спроведување на постапките. Националните власти утврдиле дека однесувањето на жалителите барало два одговора, управна и кривична казна. Управната казна со дополнителен данок служела како

општо средство за одвраќање и како надомест за значителните напори и трошоци на кои даночните власти ги сносила во име на заедницата со вршење на контрола и ревизија со цел да ги утврди таквите неисправни пријави. Казнената осуда не служела само како средство за одвраќање туку имала и цел за казнување во однос на истиот антиопштествен пропуст, вклучувајќи додатен елемент на извршување казнива измама. Особено било значајно тоа дека, при казнувањето на жалителите, домашниот суд го зел предвид фактот дека тие веќе биле санкционирани со одредувањето на даночната казна. Водењето на двојната постапка, со можност за различни кумулирани казни било предвидливо во тие околности, а фактите кои биле утврдени во едната постапка се користеле и во другата постапка. Немало показатели дека жалителите претрпиле каква и да било несразмерна штета или неправда и постоела доволно блиска поврзаност помеѓу двете групи на постапки, како материјално така и временски.

Заклучок: нема повреда (шеснаесет гласа наспроти еден).

ЧЛЕН 1 ОД ПРОТОКОЛОТ Бр. 1

Исплата на делумен надомест наместо целосна вредност на експроприран имот за земјиште оптоварено со материјални и правни ограничувања поради изградба на хидраулична брана во близина: повреда

Кутлу и други (Kutlu and Others) против Турција, Ж.бр. 51861/11, Пресуда од 13.12.2016 година [Оддел II]

Факти – Жалителите биле сопственици на неколку земјишни парцели во близина на кои била изградена хидраулична брана. Две од парцелите биле сместени во зоната со максимална заштита околу браната, додека третата била во внатрешната заштитна зона. Оваа близина довела до бројни ограничувања, како физички (тежок пристап, уништување на телефонски и електрични жици итн.), така и законски (забрана за градежни работи и ограничувања на земјоделските активности). Со цел да добијат надомест за претрпената штета, жалителите поднеле неколку барања до судовите за експропријација на нивното земјиште. Судовите

одбиле да изготват налози за експропријација и наместо тоа им доделиле паричен надомест.

Право – Член 1 од Протоколот бр. 1

(а) Парцели бр. 84/72 и 84/76 - Употребата на парцелите била под влијание на екстремно строги физички и законски ограничувања: на парцелите можело да се пристапи само со немоторизирани машини, не биле дозволени градежни работи, а земјоделството било забрането. Законот наметнал експропријација кога парцелата во близина на брана „не била повеќе употреблива“. Регулативите, на кои се однесувал законот, специфицирале дека парцелите лоцирани во рамките на зоната со максимална заштита околу резервоар на вода за пиење „ќе бидат експроприрани“. Со оглед на употребата на глаголот „ќе биде“, а не на модалниот глагол „може“, овој текст не им дозволил на властите никаква слобода на сопствена процена, кои немале слобода да изберат помеѓу експропријација и плаќање на пониска стапка на надомест. Напротив, регулативите им одзеле секаква дискрециска моќ на властите со тоа што ги обврзале да го стекнат земјиштето и на тој начин им дале на сопствениците на парцелите кои се наоѓаат во зоната со максимална заштита вистинско право на напуштање, односно „право на експропријација“. Ова право на напуштање, кое е предвидено со домашните регулативи, достигнало до „имотен интерес“ за целите на член 1 од Протоколот бр.1. Правото на експропријација и добивање исплата на надомест која одговара на вредноста на земјишните парцели претставува „имотна сопственост“. Преку одбивањето да ги експроприраат засегнатите парцели и преку одлуката да се исплати надомест за штетата предизвикана од ограничувањата за користење на имотот, властите го попречиле овој имотен интерес, кој е доделен со домашното право и заштитен со Конвенцијата. Таквото попречување не можело да се смета за компатибилно со барањата од член 1 од Протоколот бр. 1, не само со оглед на тоа што немало правна основа, туку и поради тоа што немало вистинско оправдување за тоа. Судовите не дале доволни причини за својата одлука да наложат исплата на надомест што соодветствува на амортизацијата на земјиштето, наместо да го овозможат правото на напуштање на жалителот со изготвување на налог за експропријација и доделување надомест што одговара на вредноста на земјиштето. Во

тој поглед, морало да се забележи дека домашните судови не зазеле став за горенаведената регулатива. Ниту, пак, Владата дала каква било добра причина за ова мешање.

Заклучок: повреда (шест гласа наспроти еден).

(б) Парцела бр. 81/44 - Оваа парцела, која се наоѓала во внатрешната заштитна зона, подлежела на голем број ограничувања кои требале да го заштитат квалитетот на водата во браната. Така, сите градежни работи на неа биле забранети. Покрај тоа, земјоделските активности биле овластени само со одобрение од релевантното министерство и подлежеле на условот да не се користи вештачко ѓубриво или друг хемиски производ. Националните регулативи за оваа парцела не утврдиле „право да биде експроприрана“. Законот го поврзал барањето за експропријација на земјиштето кое се наоѓало во близина на браната со условот да „не било повеќе употребливо“. Меѓутоа, националните судови никогаш не сметале дека имотот за кој станува збор станал неупотреблив во смисла на таа одредба. Оттука, не можело да се тврди дека во конкретниот случај жалителите имале право да бидат експроприрани според тој член. Што се однесува до регулативите, тие не одредиле дека ограничувањата што влијаат на земјиштето лоцирано во внатрешна заштитна зона автоматски го претвориле земјиштето во неупотребливо и на друг начин не овозможиле услови за барање за експропријација. Следствено, во отсуство на „право на експропријација“ признаено според домашното право, и кое веројатно е да претставува имотен интерес заштитен со Конвенцијата и со тоа „имотна сопственост“, исплатата на надоместот што одговара на штетата што произлегува од регулаторните ограничувања била соодветна со цел да се постигне правична рамнотежа помеѓу правата на жалителите и оние на општеството. Експертот назначен од судот ја проценил амортизацијата на земјиштето што произлегува од ограничувањата на неговата употреба на 40%. Сепак, судот го утврдил надоместот на 25% од вредноста на имотот со едноставно повикување на критериумите што требало да се земат предвид. Ова не можело да се смета за доволно образложение, со оглед на тоа што судот не навел зошто и како примената на овие критериуми треба да резултира со ограничување на вредноста за амортизација на 25%. Начинот на кој бил утврден износот на надоместот не му овозможил на Судот да заклучи

дека бил разумно поврзан со претрпената штета. Без да побара детален одговор на секој аргумент покренат од страна на подносителот на барањето, обврската на судовите соодветно да ги наведат причините врз основа на кои ги засновале своите одлуки подразбирала дека оштетената страна можела да очекува грижливо и внимателно постапување со неговите или нејзините главни барања. Како последица на тоа, немало ништо што може да го поддржи заклучокот дека била постигната потребната правична рамнотежа помеѓу општиот интерес и барањата за заштита на правата на жалителите.

Заклучок: повреда (едногласно).

Член 41: 455.000 евра за материјална штета, заеднички за сите жалители; 1.500 евра за секој поединечно, за нематеријална штета.

Мирно уживање на имотот

Загуба на придонесот за инвалидско осигурување поради новововедени критериуми за подобност: повреда

Белане Ноџ (Bélané Nagy) против Унгарија, Ж.бр. 53080/13, Пресуда од 13.12.2016 година [ГСС]

Факти – Во 2001 година на жалителката ѝ била доделена инвалидска пензија, која била повлечена во 2010 година откако степенот на нејзината инвалидност одново бил проценет на пониско ниво со користење на поинаква методологија. Била подложена на понатамошни испитувања во наредните години и на крајот била оценета на квалификациското ниво. Меѓутоа, со новото законодавство кое стапило на сила во 2012 година биле воведени дополнителни критериуми за подобност кои жалителката не ги исполнувала и кои се однесувале на времетраењето на покритието за социјално осигурување. Како последица на тоа, иако во поинакви околности според новиот систем степенот на нејзината инвалидност би ѝ дал право на инвалидски додаток, нејзините барања биле одбиени. Жалителката се пожалила дека и покрај тоа што немало подобрување на нејзиното здравје, како резултат на законските измени кои

неправично биле применувани од страна на властите ги загубила средствата за своја издршка, загарантирани само со инвалидски додаток.

Во пресуда од 10 февруари 2015 година (види ја Информативната белешка бр. 182) Совет на Судот, со четири гласа наспроти три, одлучил дека имало повреда на членот 1 од Протоколот бр. 1. Поточно, утврдил дека на жалителката целосно ѝ била одземена грижата за лица со попреченост поради драстична и непредвидлива промена на условите за нејзиниот пристап до придонесите за инвалидско осигурување. На 1 јуни 2015 година на барање на Владата предметот бил упатен до Големиот судски совет.

Право – Член 1 од Протоколот бр. 1

(а) *Применливост* – Во одредени околности легитимното очекување за добивање на средство би можело да ја ужива заштитата на членот 1 од Протоколот бр. 1. Легитимното очекување морало да биде од поконкретна природа отколку само надеж и да биде засновано на правна одредба или правен акт како што е судска одлука. Во исто време, сопственичкиот интерес признаен со домашното право, дури и ако е отповиклив во одредени околности, би можел да претставува имотна сопственост. Измени во законодавството за социјалното осигурување може да бидат усвоени како одговор на општествените промени и менливите гледишта на категориите на луѓе на кои им е потребна социјална помош. Во случаи кога домашните правни услови за доделување на одреден вид на придонес или пензија се промениле и кога засегнатото лице повеќе не ги исполнува целосно поради промена во таквите услови, внимателното разгледување на поединечните околности на случајот, а особено, природата на промената во условите, може да биде оправдано со цел да се потврди постоењето на доволно утврден, суштински сопственички интерес во согласност со националното право.

Жалителката речиси десет години ги исполнувала сите услови за подобност за добивање инвалидска пензија како право. Според тоа, можело да се смета дека одлуката со која ѝ била доделена инвалидска пензија во согласност со одредбите на релевантниот акт и која била основа за нејзиното првично право, претставувала постоечка сопственост. Во текот на тој период, таа, врз основа на актот, можела да има одредено легитимно очекување дека ќе продолжи да добива придонеси за ин-

валидско осигурување доколку нејзината попреченост продолжи до потребниот степен. Прашањето било дали, во времето на стапувањето на сила на новото законодавство во 2012 година, жалителката сè уште имала легитимно очекување дека ќе добие придонес за инвалидско осигурување. Измената на законот на одредена категорија осигурени лица, вклучувајќи ја и жалителката, ефективно им наметнала услов кој не можел да се предвиди за време на односниот можен период на добивање придонеси, а кој тие не можеле да го исполнат откако стапила на сила новата легислатива. Во интервентниот период помеѓу прекинот на инвалидската пензија на жалителката во 2010 година и воведувањето на новиот услов за добивање придонеси во законодавството во 2012 година, жалителката не само што продолжила да биде дел од системот за социјално осигурување туку и продолжила да ги исполнува релевантните услови за добивање на придонеси од инвалидско осигурување кои се однесувале на работниот стаж. Како таква, без да прима пензија, таа продолжила да има легитимно очекување опфатено со поимот за сопственост во членот 1 од Протоколот бр. 1. Правото на жалителката да оствари придонеси од шемата за социјално осигурување за која станува збор било повредено на начин што довел до нарушување на нејзините пензиски права. Според тоа применлив бил членот 1 од Протоколот бр. 1.

(б) Усогласеност со членот 1 од Протоколот бр. 1 – Судот бил убеден дека мешањето било во согласност со барањето за законитост и дека било насочено кон заедничкиот интерес за заштита на државната каса, преку рационализирање на системот на придонеси од социјално осигурување во врска со инвалидност. Членот 1 од Протоколот бр. 1 налага секое мешање да биде разумно пропорционално со целта што требала да се реализира. Потребната правична рамнотежа не можела да се воспостави доколку засегнатото лице сносело самостоен и прекумерен товар. Жалителката повеќе била подложена на целосно одземање на правото, отколку на соодветно намалување на нејзините придонеси. Таа немала друг значителен приход со кој можела да се издржува, имала тешкотии да дојде до профитабилно вработување и припаѓала на ранлива група на лица со инвалидност. Иако оспорената мерка имала за цел да ја заштити јавната каса со реструктурирање и рационализација на шемата на придонеси за попреченост, се состоела во законодавство

кое, во тие околности, не постигнало правична рамнотежа помеѓу засегнатите интереси. Таквите размислувања не можеле да го оправдаат донесувањето на законодавство со повратно дејство и без преодни мерки кои соодветствувале на конкретната ситуација, наметнувајќи ја на тој начин последицата од лишување на жалителката од нејзиното легитимно очекување дека ќе добие придонеси од инвалидско осигурување. Таквото суштинско мешање во правата на жалителката било во спротивност со зачувувањето на правичната рамнотежа помеѓу засегнатите интереси. Не постоел разумен однос на пропорционалност помеѓу целта кон која се стремело и средствата кои биле применети. И покрај големата слобода на сопствена процена на државата, жалителката морала да сноси прекумерен самостоен товар.

Заклучок: повреда (девет гласа наспроти осум).

Член 41: 5.000 евра за нематеријална штета; 10.000 евра за материјална штета.

ЧЛЕН 4 ОД ПРОТОКОЛОТ БР. 4

Забрана за колективни протерувања на странци

Голема група туниски поморски мигранти биле протерани во Тунис откако секој од нив бил идентификуван поединечно и му било дозволено да покренува лични приговори: нема повреда

Хлаифија и други (Khlaifia and Others) против Италија, Ж. бр. 16483/12, пресуда од 15.12.2016 година [ГСС]

Факти – Жалителите, кои биле државјани на Тунис, биле дел од една група мигранти која во септември 2011 година со брод го напуштила Тунис и се упатила кон Италија. Нивните импровизирани бродови биле пресретнати од италијанската крајбрежна стража, која ги придружувала до едно пристаниште на островот Лампедуза, каде што биле сместени во прифатен центар за пружање помош (CSPA). Центарот претрпел штета во пожар за време на еден бунт, па жалителите биле одведени во бродови што биле закотвени во пристаништето во Палермо. Им биле

издадени налози за забрана за влез во земјата. Пред да бидат протерани со авиони во Тунис биле примени од тунискиот конзул, кој ги евидентирал нивните лични податоци. Веднаш по пристигнувањето во Тунис тие биле ослободени. Целата низа на настани траела околу дванаесет дена. Во 2012 година судија ги отфрлил жалбите поднесени од повеќе здруженија за злоупотреба на власта и произволно апсење. Во пресуда од 1 септември 2015 година (види ја Информативната белешка бр. 188), Совет на Судот утврдил повреда на членот 4 од Протоколот бр. 4 кон Конвенцијата поради отсуство на соодветни гаранции за вистинско и конкретно испитување на индивидуалната состојба на секој жалител; повреда на членот 13 од Конвенцијата, поради отсуство на суспензивно дејство на релевантните правни средства; повреда на членот 5 став 1 (отсуство на правна основа за лишувањето од слобода), и на членот 5 став 2 и членот 5 став 4; повреда на членот 3 за условите на притворот во центарот и нема повреда на членот 3 за притворот на бродовите; и повреда на членот 13 за отсуството на правни средства во таа смисла. На 1 февруари 2016 година на барање на Владата предметот бил упатен до Големиот судски совет.

Право- Член 4 од Протоколот бр. 4: Членот 4 од Протоколот бр. 4 не го гарантирал правото на поединечен разговор во сите околности, а барањата утврдени во таа одредба можеле да бидат исполнети ако секој странец имал вистинска и делотворна можност да ги изнесе аргументите против одлуката за своето протерување, и ако таквите аргументи биле испитани на соодветен начин од страна на властите на тужената држава. Во конкретниот случај, жалителите, за кои разумно би можело да се очекува да бидат вратени во Тунис, останале меѓу девет и дванаесет дена во Италија. Дури и ако се претпостави дека наишле на објективни тешкотии во прифатниот центар CSPA или на бродовите, во текот на тој временски период што не бил безначаен имале можност да им го привлечат вниманието на националните власти за сите околности кои би можеле да влијаат на нивниот статус и да им дадат право да останат во Италија. Прво, жалителите биле подложени на две проверки на идентитетот: (а) Според тужената влада, првата проверка на идентитетот се случила по пристигнувањето на жалителите во прифатниот центар и опфаќала нивно фотографирање и евидентирање на нивните отпечатоци од прсти. Иако Владата не успеала да изготви лични запис-

ници за жалителите, таа логично му го припишала тој пропуст на пожарот во центарот. Што се однесува до наводниот недостиг на комуникација и меѓусебно разбирање помеѓу мигрантите и италијанските власти, разумно било да се претпостави дека тешкотиите биле олеснети со неспорното присуство во центарот на околу стотина социјални оператори, вклучувајќи социјални работници, психолози и околу осуммина преведувачи и културни посредници. (б) Втора проверка на идентитетот се случила пред жалителите да се качат на авионите за Тунис: биле примени од тунискиот конзул, кој ги евидентирал нивните лични податоци. И покрај тоа што проверката била спроведена од страна на претставник на трета држава, оваа подоцнежна проверка овозможила потврда на националноста на мигрантите и им овозможила последна шанса да дадат аргументи против нивното протерување, на основи какви што се возраста или националноста (на тој начин некои од мигрантите биле вратени). Второ, иако налозите за забрана за влез биле изготвени со слични услови, разликувајќи се само во однос на личните податоци на секој мигрант, релативно едноставната и стандардизирана природа на налозите би можела да се објасни со фактот дека жалителите немале никаква валидна патна исправа и притоа не тврделе дека стравуваат од малтретирање во случај да бидат вратени или дека не постоеле какви и да било други законски пречки за нивното протерување. Затоа не било неразумно само по себе таквите налози да бидат оправдани само со националноста на жалителите, со фактот дека тие незаконски ја минале италијанската граница, и со непостоењето на какви било ситуации предвидени во релевантното право (политички азил, доделување на бегалски статус или донесување на мерки за привремена заштита од хуманитарни причини). Трето, не било одлучувачко тоа што во релевантното време биле протерани голем број на туниски мигранти или дека тројцата жалители биле протерани речиси истовремено. Тоа би можело да се објасни како резултат од низа индивидуални налози за забрана за влез во земјата. Таквите размислувања биле доволни за овој случај да се разликува од случаите во Чонка (Џонка) против Белгија (51564/99, 5 февруари 2002 година, Информативна белешка бр. 39), Хирси Џама и други (Hirsi Jamaa and Others) против Италија (27765/09, 23 февруари 2012 година, Информативна белешка бр. 149), Грузија против Русија (Georgia v. Russia) (I) [ГСС] (13255/07, 3 јули 2014 година, Информативна

белешка бр. 176) и Шарифи и други (Sharifi and Others) против Италија и Грција (16643/09, 21 октомври 2014 година, Информативна белешка бр. 178). Покрај тоа, застапниците на жалителите не биле во можност да посочат најмала фактичка или правна основа која, согласно со меѓународното или националното право, би можела да го оправда присуството на нивните клиенти на италијанска територија и да го спречи нивното протерување. Тоа ја довело во прашање користа од индивидуален разговор во актуелниот случај. Накусо, жалителите биле подложени на две проверки на идентитетот, утврдена била нивната националност и им била дадена вистинска и делотворна можност да поднесат аргументи против своето протерување.

Заклучок: нема повреда (шеснаесет гласа наспроти еден).

Членот 13 на Конвенцијата разгледуван заедно со членот 4 на Протоколот бр. 4: Во конкретниот случај, во налозите за забрана на влез во земјата изречно било наведено дека засегнатите лица можат да изјават жалба до Мировниот судија во Агриџенто во рок од шеесет дена. Во таа смисла, немало причина за сомнеж дека мировниот судија исто така би бил овластен да ја испитува секоја жалба во врска со неуспехот да се земе предвид личната состојба на засегнатиот мигрант и според тоа, во суштина, се базирал на групната природа на протерувањето. Што се однесува до фактот дека жалбата немала суспензивно дејство, темелната анализа на пресудата Де Суза Рибеиро (De Souza Ribeiro) против Франција ([ГСС], 22689/07, 13 декември 2012 година, Информативна белешка бр. 158), споредено со пресудите во Чонка (Çonka) и Хирси Џама и други (Hirsi Jamaa and Others), цитирани погоре, го навеле Судот на следните заклучоци. Ако жалителот не тврдел дека би се соочил со повреди на членовите 2 или 3 од Конвенцијата во одредишната држава, протерувањето од територијата на тужената држава не би го изложило на штета од потенцијално неповратна природа. Во такви случаи Конвенцијата на тој начин не ѝ наметнувала апсолутна обврска на некоја држава да гарантира автоматски суспензивно правно средство, туку само налагала засегнатото лице да има делотворна можност да ја оспори одлуката за протерување со доволно темелно испитување на неговите жалби спроведено од страна на независен и непристрасен домашен форум. Во конкретниот случај, расположливото правно средство ги исполнувало

таквите барања. Покрај тоа, фактот дека правното средство кое му стоело на располагање на жалителот немало суспензивно дејство не бил одлучувачко согледување за заклучокот кој бил постигнат во случајот Де Суза Рибейро (De Souza Ribeiro). Таквиот заклучок бил заснован на фактот дека „основаниот“ жалбен навод на жалителот во согласност со членот 8 од Конвенцијата бил отфрлен за исклучително кратко време (решението за неговото протерување во Бразил било спроведено за помалку од еден час по поднесувањето на неговата жалба до управниот суд).

Заклучок: нема повреда (шеснаесет гласа наспроти еден).

Член 3: Жалителите се пожалиле на условите во кои биле држени. Откако повторил дека факторите поврзани со зголемувањето на бројот на пристигнати мигранти не можел да ги ослободи државите-членки од нивните обврски, Судот зазел став дека вештачки би било да се испитуваат фактите на случајот надвор од контекстот на хуманитарната итност. Две илјади и единаесетата година била одбележана со голема мигрантска криза. Групното пристигнување на мигранти од Северна Африка (повеќе од 50.000 во текот на годината) на Лампедуза и Линоза несомнено им причинило организациски, логистички и структурни тешкотии на италијанските власти. Згора на таа општа состојба имало и некои специфични проблеми веднаш по пристигнувањето на жалителите кои довеле до засилување на постојните потешкотии и создале клима за зголемена тензија: бунт помеѓу мигрантите во прифатниот центар; напад со предизвикување на пожар во кој центарот претрпел штета; протести низ улиците на Лампедуза во кои учествувале 1.800 мигранти; судири помеѓу локалната заедница и група странци која се заканувала дека ќе експлодира плински боци; како и акти на самоповредување и вандализам. Таквите детали покажале дека државата се соочувала со многу проблеми како последица на пристигнувањето на исклучително голем број на мигранти и дека властите биле оптоварени со најразновидни задачи, бидејќи морале да ја осигурат благосостојбата и на мигрантите и на локалното население и да одржуваат ред и мир. Одлуката првичниот прием на мигрантите да се сконцентрира на Лампедуза не би можела да се критикува сама по себе. Како последица на нејзината

географска положба, не било неразумно преживеаните да се пренесат до најблиската прифатна установа.

(а) *Условите во прифатниот центар* – Судот утврдил, истакнувајќи ги следните точки, дека условите во кои биле држени жалителите во центарот не го достигнале прагот на тежина кој бил потребен за тие да се карактеризираат како нечовечки или понижувачки. (i) Додека одредени извештаи на парламентарни комисии или невладини организации покажале дека имало пренаселеност во центарот, заедно со недостиг од хигиена, приватност и надворешен контакт, нивните наводи биле, сепак, контрабалансираны со еден извештај на Парламентарното собрание на Советот на Европа кој опфаќал период што бил поблизок од оној на тамошниот престој на жалителите, така што условите за кои станува збор не би можеле да се споредат со оние кои го навеле Судот да утврди повреда на членот 3 во други случаи. (ii) Иако не бил утврден бројот на квадратни метри по лице во собите на центарот, па дури и ако се претпостави дека максималниот капацитет на центарот процентуално бил надминат со помеѓу 15% и 75%, слободата на движење што ја уживале жалителите во Центарот сигурно ги намалила ограничувањата. (iii) Иако жалителите чувствувале слабост бидејќи само што преживеале опасен морски пат, немале некоја конкретна ранливост (не биле баратели на азил, не тврделе дека претрпеле трауматски искуства во нивната земја на потекло, не спаѓале ниту во категоријата на постари лица ниту на онаа на малолетници, и не тврделе дека страдаат од некоја конкретна медицинска состојба). (iv) Немале недостиг од храна или вода или медицинска грижа и не биле изложени на абнормални временски услови. (v) Во поглед на краткото времетраење на нивниот престој (3-4 дена), отсуството на контакт со надворешниот свет немало какви и да било сериозни индивидуални последици. (vi) Додека властите имале обврска да преземат чекори да најдат други задоволителни прифатни установи со доволно простор и да пренесат доволен број на мигранти во тие установи, во конкретниот случај Судот не би можел да одговори на прашањето дали таквата обврска била исполнета, затоа што само два дена по пристигнувањето на последните двајца жалители, прифатниот центар CSPА во Лампедуза настрадал во пожар за време на бунт. (vii) Општо земено, ситуациите кои Судот понекогаш утврдил дека го повредуваат членот 3 биле поинтензивни или траеле подолго.

Заклучок: нема повреда (едногласно).

(б) *Условите на двата брода* – Прагот на тежина не бил постигнат ниту на бродовите. Прво, жалителите не успеале да обезбедат какви и да било документи или сведоштва на трети лица со кои се потврдува каков и да било знак за наводното малтретирање или се потврдува нивната верзија за фактите (пренаселеност, навреди, недостаток на хигиена), така што немало причина да се укине товарот на докажување. Второ, спротивно на тоа, од судска одлука (врз основа на белешка на прес-службата и непостоењето на причина за сомнеж дека била направена со потребните процедурални заштитни мерки) можело да се види дека еден член на парламентот се качил на бродовите и надгледувал дали мигрантите биле сместени во задоволителни услови.

Заклучок: нема повреда (едногласно).

Судот исто така, едногласно, утврдил дека имало повреда на членот 5 став 1 (а според тоа и на членовите 5 став 2 и 5 став 4) во однос на недостигот од правна основа за лишувањето од слобода на жалителите. Нивното фактичко притворање без каква и да било формална одлука ги лишило од уставните гаранции *habeas corpus* кои им се овозможувале на лица држени во центар за депортација и, дури и во смисла на мигрантска криза, тоа не би можело да биде усогласено со целта на членот 5 од Конвенцијата. Значи, имало повреда на членот 13 разгледуван заедно со членот 3, во однос на условите на притворањето.

Член 41: 2.500 евра за секој од жалителите за нематеријална штета.

II. ПРЕСУДИ ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Китановска Станојковиќ и други против Република Македонија, Ж. бр. 2319/14, Пресуда од 13 октомври 2016 година

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 13.10.2016 година донесе пресуда во случајот Китановска Станојковиќ и други против Република Македонија. Жалителите се жалеле дека дека Владата повикана на одговорност не ги реализирала своите обврски кои произлегуваат од членот 2 и членот 8 од Конвенцијата.

Имено, жалбата била поднесена на 31 декември 2013 година од страна на три македонски државјанки, г-ѓа Олга Китановска Станојковиќ („првиот жалител“), г-ѓа Светлана Аудигер (Audigier) (моминско презиме Китановска) („вториот жалител“) и г-ѓа Оливера Менарт (Menart) (моминско презиме Китановска) („третиот жалител“).

Факти за случајот

- Кривичната постапка за разбојништво

На 25 октомври 2011 година две лица (Ф.Т. и С.Г.) со црни маски на главите влегле во домот на жалителите со намера да извршат кражба. Тие на В.К. (сопруг и татко на жалителите) и на првиот жалител, им нанеле тешки телесни повреди. Како последица на тоа, на 1 ноември 2011 година В.К. починал. По инцидентот, првиот жалител бил примен во болница каде останал на интензивна нега до 4 ноември 2011 година.

На 3 ноември 2011 година Основниот суд Скопје I - Скопје определил петнаесет дневен притвор на Ф.Т. Притворот бил определен поради опасноста од негово бегство и влијание врз истрагата, односно поради опасноста да влијание врз сведоците од причина што тие живеат во близина на неговото живеалиште. На 17 ноември 2011 година притворот бил продолжен за уште 15 дена.

На 1 декември 2011 година истражниот судија имајќи ги предвид личните околности и потреби на Ф.Т. односно неговата возраст, фактот дека тој е редовен ученик во трета година средно училиште и млад човек во развој наредил негово ослободување и воедно го земал предвид фактот дека неговото присуство на судењето можело да се обезбеди со полесна мерка односно одземање на пасош и обврска да се јавува во судот.

На 7 јуни 2012 година Основниот суд Скопје I – Скопје ги прогласил С.Г. и Ф.Т. за виновни за разбојништо и врз основа на член 237 (4) во врска со став 1 од Кривичниот законик, ги осудил на казна затвор во траење од шест и пет години, соодветно.

Со пресуди од 26 ноември 2012 година и 12 март 2013 година, Апелациониот суд во Скопје и Врховниот суд, соодветно, ги одбиле правните лекови поднесени од страна на Ф.Т. со наводи за погрешно утврдена фактичка состојба и погрешна примена на материјалното право, како и за повреда на постапката. Двата суда ја потврдиле пресудата на понискиот суд, не наоѓајќи причини да отстапат од фактичка состојба утврдена од судечкиот суд и причините што тој ги дал за осудителната пресуда.

- Извршување на изречената казна затвор

На 2 јануари 2013 година судијата за извршување на санкции издал упатен акт за Ф.Т според кој тој бил должен да се јави во затворот во Охрид на 30 јануари 2013 година на издржување на казната затвор. На 17 јануари 2013 година Ф.Т. побарал одложување на извршувањето на казната затвор поради семејни и здравствени причини. Ова барање било одбиено со одлуки од 21 јануари и 12 февруари 2013 година од страна на судијата за извршување на санкциите и тричлен судски совет на судечкиот суд, соодветно. На 21 февруари 2013 година затворот го информирал судијата за извршување на санкции дека Ф.Т. не се јавил во затворот на определениот ден. Со дописи од 28 февруари, 8 април и 20 мај 2013 година, судијата за извршување на санкциите го известил судечкиот суд во Скопје надлежен за малолетници дека Ф.Т. не се јавил на определениот ден во затворот и побарал напатствија „имајќи ја предвид итната природа на постапката“. Овие писма останале неодговорени.

На 30 јуни 2014 година судијата за извршување на санкциите наредил Ф.Т. да биде приведен. Ф.Т. бил лишен од слобода на 10 јули 2014 година и започнал со издржување на казната затвор на 11 јули 2014 година. Затворот потврди со писмо дека Ф.Т. ќе остане во затвор до 27 јуни 2019 година.

- Поднесоци на странките

Жалителите, кои сега живеат во Франција, тврделе дека подолг временски период не бил определен судија за извршување на санкциите и поради тоа не била извршена пресудата. Исто така нивните наводи за споменатата повреда на членот 2 се однесувале на континуираната закана која за нив ја претставувал Ф.Т., и чувството на неказниност кое тој бил слободен да го ужива во очекување надлежните власти да ја извршат изречената казна затвор. Таквата закана и континуираниот притисок создаден од присуството на Ф.Т. во нивна близина, ги натерало жалителите да го напуштат сопственото село и државата повикана на одговорност.

Владата истакнала дека извршувањето на затворската казна која му била изречена на Ф.Т. се пролонгирало од причина што осум месеци не бил определен судија за извршување на санкциите кој ќе постапува по предметот. Фактот дека Ф.Т. само кратко бил задржан во притвор сугерирало дека не постоел ризик за негово влијание врз истрагата или влијание на сведоците. Тој продолжил да живее во истата куќа и според расположливите материјали, не постои ништо што сугерирало дека тој претставувал закана за жалителите. Дополнително, жалителите не се пожалиле пред националните органи дека Ф.Т. им се заканувал или дека сторил што било, за да ги доведе во ризик. Покрај тоа, жалителите пропуштиле да ги поткрепат своите наводи дека Ф.Т. претставувал реална закана по нивните животи и безбедност и дека нивниот страв од враќање во нивната куќа бил реален. На крајот, Владата сметала дека е возможно Ф.Т. да се врати во истиот дом по издржувањето на затворската казна. Во отсуство на какво било извесно и реално дејствие против жалителите, самото присуство на Ф.Т. во истото село не можело да се толкува како закана во однос на нивните права од Конвенцијата.

Оценка и образложение на Судот

Судот повторува дека членот 2 им наложува обврска на државите да го обезбедат правото на живот преку воспоставување на систем на кривично правни одредби кои ќе овозможат ефикасно одвраќање од казните по правото на живот, поддржани од механизам за спроведување на законот заради превенција, сузбивање и казнување на оние кои ги повредиле таквите одредби. Постапувањето во согласност со обврските на државата кои извираат од членот 2 од Конвенцијата, претпоставува домашниот правен систем да го демонстрира сопствениот капацитет за имплементација и спроведување на кривичното законодавство спрема оние кои спротивно на законот одзеле нечиј живот.

Враќајќи се на конкретниот случај, судот смета дека дејствијата на С.Г. и Ф.Т. биле од таква природа што нивното лишување од слобода односно затворската казна била неопходна по основ на ризикот кој тие го претставувале по јавната безбедност.

Случајот, на начинот на кој е изложен од страна на жалителите, се однесува на одоговлекувањето во извршувањето на затворската казна на Ф.Т., за што според нив, во целост е одговорна државата повикана на одговорност.

Во однос на ова Судот констатира дека Ф.Т. не започнал да ја извршува казната затвор се до 11 јули 2014 година, што е повеќе од 18 месеци по правосилноста на осудителната пресуда. Судот констатира дека три дописи на судијата за извршување на санкциите останале неодговорени и со тоа постоело отсуство на координација помеѓу два оддела на истиот суд.

Се чини дека помеѓу 20 мај 2013 година и 27 март 2014 година, кога бил издаден нов упатен акт, од страна на надлежните органи не биле преземени никакви мерки за извршување на правосилната одлука од 26 ноември 2012 година. Според Владата, во овој период немало судија за извршување на санкциите кој би постапувал по конкретниот предмет.

Судот забележува дека домашното законодавство предвидува итност на постапката за упатување на издржување на казната затвор. Барањето за ефикасност на кривичната истрага од членот 2 од Конвенцијата исто така може да се толкува на начин според кој на државите им се налага

обврска да ги извршуваат своите правосилни пресуди без неоправдано одоговлекување. Тоа е така бидејќи извршувањето на санкциите изречени во контекст на правото на живот мора да се смета како интегрален дел од процедуралната обврска на државата која произлегува од овој член.

Врз основа на фактите на случајот, Судот смета дека властите на државата повикана на одговорност не постапиле со потребното внимание при извршувањето на казната затвор која му била изречена на Ф.Т. Одолговлекувањата посочени погоре, кои во целост се должат на надлежните органи, не може да се сметаат за разумни. Специфичните околности на случајот барале побрза реакција од надлежните органи. Од овие причини, Судот смета дека системот на државата повикана на одговорност во однос на извршувањето на затворските казни, не се покажал како ефикасен во конкретниот случај. Неоправданите одоговлекувања во извршувањето на пресудата не биле во согласност со обврската на државата од членот 2 од Конвенцијата независно од тоа дали Ф.Т., откако бил осуден, демонстрирал било каква хостилност, односно непријателство во однос на жалителите.

Земајќи ги предвид горенаведените факти, ЕСЧП констатирал повреда на процедуралниот аспект на членот 2 од ЕКЧП.

Со оглед на ваквите негови наоѓања, Судот досудил дека тужената држава треба да им плати на жалителите по 5.000 евра за нематеријална штета, како и 2.420 евра во поглед на трошоците и издатоците настанати во врска со постапката пред ЕСЧП.

Селмани и други против Република Македонија – Ж. бр. 67259/14,
Пресуда на ЕСЧП од 9 февруари 2017 година

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) на 09.02.2017 година донесе пресуда во случајот Селмани и други против Република Македонија. Жалителите се жалеле во согласност со членот 6 од Конвенцијата за немањето на усна расправа во постапката пред Уставниот суд и, во согласност со членот 10, во врска со нивното насилно отстранување од гале-

ријата на Собранието од каде што известувале за собраниската седница од 24 декември 2012 година.

Имено, жалбата била поднесена на 3 октомври 2014 година од страна на шест македонски државјани, г-дин Насер Селмани, г-дин Тони Ангеловски, г-ѓа Билјана Дамеска, г-ѓа Фросина Факова, г-ѓа Снежана Лупевска и г-ѓа Наташа Стојановска („жалителите“).

Факти на случајот

A. Случувањата во Собранието на 24 декември 2012 година

На 24 декември 2012 година се одржувала парламентарната постапка за Законот за буџетот за 2013 година. Жалителите кои биле акредитирани новинари да известуваат од националното собрание, заедно со другите новинари, известувале од галеријата на Собранието, која се наоѓала над собраниската сала („салата“) каде се наоѓале пратениците во Собранието („пратениците“). Во текот на постапката, пратениците од опозицијата се приближиле до претседателот на Собранието („претседателот“) и почнале да создаваат бучава, меѓу другото удирајќи на неговата маса. Кратко потоа, собраниското обезбедување влегло во салата. Тие го извлекле претседателот на Собранието од салата и почнале насилно да ги отстрануваат пратениците од опозицијата. Во исто време, други припадници на обезбедувањето влегле во галеријата и почнале да ги отстрануваат жалителите и другите новинари. Додека некои новинари постапиле во согласност со укажувањето, жалителите одбиле да заминат и истите биле насилно отстранети од галеријата.

Во исто време, две спротивставени групи се собрале пред зградата на Собранието.

Б. Подоцнежни настани

1. Јавна реакција на претседателот на Собранието

Во допис од 26 декември 2012 година упатен до медиумите, претседателот на Собранието, меѓу другото, изјавил:

„Имајќи ги предвид најавите дека опозицијата нема да дозволи да биде усвоен Законот за буџетот и дека ќе има протести и инциденти,

побарав, во согласност со членот 43 од Законот за Собранието, службата за обезбедување на Собранието да обезбеди нормална работа на седницата. Би сакал да истакнам дека собраниската служба за обезбедување ги утврдува и спроведува неопходните мерки што треба да се преземат... имајќи го предвид фактот дека галеријата е дел од салата за пленарни седници, собраниското обезбедување донело оценка дека галеријата треба да се испразни со цел да се избегне инцидент од поширок размер. Како претседател на Собранието, жалам што беше донесена таква мерка во однос на новинарите...”

2. Наоди на Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди („СВКПС“) при Министерството за внатрешни работи

На 26 декември 2012 година Здружението на новинари (претставувано од неговиот претседател, првиот жалител) испратило допис до СВКПС тврдејќи дека присилното отстранување на новинарите било кршење на нивните права во согласност со членот 10 од Конвенцијата. Во дописот новинарите барале поведување на постапка против одговорните што го одобриле и спровеле нивното отстранување од галеријата.

Во допис од 6 јануари 2013 година, СВКПС ги информирал жалителите дека постапиле во согласност со Законот за Собранието и барањето на Претседателот на Собранието. Во галеријата имало еден пратеник којшто бил вклучен во нарушувањето на редот во салата и други лица коишто можеле да ги попречат новинарите во извршувањето на нивните задачи. Тие ги замолиле новинарите да ја напуштат галеријата и да продолжат да ги следат понатамошните случувања од прес-центарот. Поголемиот дел од новинарите ја сфатиле сериозноста на ситуацијата и постапиле во согласност со укажувањето. Но, помала група на лица во галеријата, вклучувајќи ги [жалителите], се конфронтирале со собраниското обезбедување и пружиле активен и пасивен отпор. Како резултат на тоа, еден припадник на [обезбедувањето] се здобил со повреда во пределот на ногата.

СВКПС заклучил дека применетите овластувања на органите за спроведување на законот не ги надминале прифатливите граници и дека не е употребена прекумерна сила.

3. Наоди на ад хок комисијата за истрага

На 14 јуни 2013 година, претседателот на државата формирал ад хок комисија за истрага на настаните во националното Собрание од 24 декември 2012 година. Комисијата била составена од пет национални членови, од кои двајца биле пратеници. Во неа биле вклучени и двајца странски набљудувачи назначени од Европската унија. На 26 август 2013 година комисијата изготвила експертски извештај, а релевантниот дел од истиот гласи:

„V-Правни квалификации

... Непостоењето на соодветни насоки за справување со такви ситуации, вклучувајќи го и непостоењето на стратегија за постапување со медиумите во криза, доведе до ситуација во која новинарите беа отстранети од собраниската галерија, со што се повредени нивните права на слобода на јавно информирање и јавноста во работата на Собранието. Собранието треба да биде особено внимателно и отворено во поглед на слободата на медиумите да известуваат и да ги применува најдобрите европски практики во оваа област ...”

В. Постапката пред Уставниот суд

Жалителите поднеле уставна жалба до Уставниот суд во која се жалеле на повреда на нивните права во согласност со членот 10 од Конвенцијата. Тие изјавиле дека собраниската расправа и поврзаните настани во однос на усвојувањето на државниот буџет биле од посебен јавен интерес. Интервенцијата на собраниското обезбедување и отстранувањето на жалителите од галеријата не било ниту „законско“ ниту „неопходно во едно демократско општество“. Во однос на законитоста на преземените мерки, жалителите тврделе дека членот 43 од Законот не може да се толкува дека овозможува присилно отстранување на новинарите од галеријата од страна на собраниското обезбедување. Во секој случај, таа одредба не била доволно прецизирана. Што се однесува до нужноста на мерките, тие аргументирале дека во критичното време се наоѓале во галеријата и немале контакт со претседателот на Собранието или со пратениците. Според тоа, тие ниту придонеле ниту можеле да придонесат за нарушувањето на редот во салата. Покрај тоа, тие ги оспориле аргументите на СВКПС

дека имало неовластени лица во галеријата и дека протестите пред собраниската зграда го оправдувале нивното присилно отстранување. Тие побарале од судот да одржи јавна расправа во согласност со член 55 од Деловникот на Уставниот суд и да утврди повреда на членот 16 од Уставот и членот 10 од Конвенцијата.

На седницата одржана на 16 април 2014 година во отсуство на странките, Уставниот суд ја одбил жалбата на жалителите.

А. Допуштеност

Применливост на членот 6 став 1 од Конвенцијата

Владата се произнесе дека „нема приговори во однос на применливоста на членот 6 став 1 од Конвенцијата во поглед на постапката пред Уставниот суд.“

Б. Основаност

Поднесоци на страните

(а) Жалителите

Жалителите наведоа дека во сегашниот случај Уставниот суд не бил повикан да решава само за правните прашања. Имало неколку спорни фактички прашања, за кои било потребно да се одржи усна и јавна расправа во присуство на жалителите и нивните застапници. Прашањата се однесувале на начинот на кој жалителите биле отстранети од собраниската галерија, особено дали причините за нивното отстранување им биле објаснети, кој го одобрил постапувањето на припадниците на обезбедувањето, степенот на сила што тие го примениле и дали во инцидентот бил повреден некој припадник на обезбедувањето. Другите спорни фактички прашања се однесувале на (не)можноста на жалителите да го следат инцидентот во собраниската сала и опасноста по безбедноста што го наложила, како што утврдил Уставниот суд, нивното отстранување од галеријата.

(б) Владата

Владата се повика на посебната положба на Уставниот суд и сметаше дека тој не е ниту редовен суд, ниту суд што утврдува фактичка состојба. Седницата во поглед на одделните уставни жалби главно

опфаќала правни прашања а не утврдување на фактичка состојба, освен ако не се спорни помеѓу страните.

Владата посочи дека член 55 од Деловникот на Уставниот суд не ги наведува случаите во кои се бара од судот да одржи јавна и усна расправа. Според тоа, имал дискрециско право да одлучи дали била потребна усна расправа за утврдување на спорните факти. Од 2001 година Уставниот суд имал одржано само четири усни расправи во постапките во поглед на одделни уставни жалби.

Во конкретниот случај, Уставниот суд ја засновал својата одлука на писмените поднесоци и документи доставени од жалителите и од Собранието, што тој ги оценил како доволни за утврдување на релевантните факти. За страните не било спорно дека жалителите биле отстранети од галеријата. Главното прашање што требало да се реши било од правна природа, имено дали таквото отстранување претставувало повреда на правото на жалителите на слобода на изразување. Од тие причини, со оглед дека страните само ќе го повтореле она што веќе го имале наведено во своите писмени поднесоци, одржувањето на расправа во спорната постапка немало да придонесе за правичноста ниту да послужи за некои корисни цели. Напротив, тоа само ќе ја одолжело постапката и со тоа ќе било во спротивност со принципите за економичност и ефикасност. Конечно, страните не биле спречени да поднесат докази и да ги изложат своите аргументи.

Оценка на Судот

Судот нагласува дека во постапка пред суд од прва и единствена инстанца, правото на „јавна расправа“ повлекува право на „усна расправа“ според членот 6 став 1, освен доколку постојат исклучителни околности кои го оправдуваат неодржувањето на таква расправа.

Треба да се напомене дека случајот на жалителите бил разгледан само пред Уставниот суд, кој делувал како суд од прва и единствена инстанца. Ниту еден друг судски орган не го разгледал случајот пред Уставниот суд. Тоа било надлежност на тој суд и тој бил единственото тело кое одлучувало за мериторноста на случајот.

Случајот се однесува на жалбата на жалителите дека со нивното насилно отстранување од галеријата на Собранието се прекршило нивното

право на слобода на изразување. Судот не смета дека станувало збор исклучиво за правни прашања. Напротив, заклучоците на Уставниот суд во врска со неопходноста и пропорционалноста на оспорената мерка се потпирале на фактички прашања кои било потребно судот да ги утврди. Иако отстранувањето на жалителите од галеријата на Собранието, само по себе, не е спорно помеѓу страните, одлуката на Уставниот суд се темелела на фактите кои жалителите ги оспорувале, а кои биле релевантни за исходот на случајот. Овие прашања не биле ниту технички, ниту пак чисто правни.

Од тие причини, жалителите имале право на усна расправа пред Уставниот суд.

Со оглед на горенаведеното, Судот смета дека не постоеле исклучителни околности со кои може да се оправда неодржувањето на усна расправа.

Според тоа, постои повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата во врска со неодржувањето на усна расправа во постапката пред Уставниот суд.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 10 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

Жалителите се жалеа дека нивното отстранување од собраниската галерија претставувало повреда на нивните права во согласност со членот 10 од Конвенцијата.

A. Допуштеност

1. Статусот на „жртва“ на жалителите

(a) Поднесоци на страните

Владата се произнесе дека констатацијата на ад хок комисијата за истрага, чии членови биле независни од оние кои биле вклучени во инцидентот од 24 декември 2002 година, претставувала соодветен и доволен надомест на жалителите. Според тоа, тие го изгубиле статусот на „жртва“ во однос на жалбените наводи според овој основ.

Жалителите ги оспорија аргументите на Владата. Комисијата за истрага не била државен орган, туку ад хок експертска комисија. Фактот дека таа утврдила повреда на нивното право на слобода на изразување не можело да се смета за потврда од страна на државните органи. Покрај тоа, националните власти не преземале никакви мерки за отстранување на наводната повреда.

(б) Оценка на Судот

Како што Судот во повеќе случаи има оценето, одлука или мерка во корист на жалителот во принцип не е доволно за тој или таа да го изгуби статусот на „жртва“ за целите на членот 34 од Конвенцијата, освен ако националните власти не потврдиле, експлицитно или суштински, а потоа доделиле и надомест за повредата на Конвенцијата.

Во конкретниот случај Судот забележува дека по конкретните случувања, претседателот на државата формирал комисија за истрага, како ад хок тело. Комисијата изготвила извештај за настаните од 24 декември 2012 година во кој, меѓу другото, оценила дека „новинарите биле отстранети од собраниската галерија, што претставувало повреда на правото на слобода на информирање на јавноста. Но, Судот смета дека тоа не претставува никаков надомест на штета како што тоа се бара во нејзината судска пракса.

Како заклучок, Судот смета дека жалителите може да тврдат дека се „жртви“ во смисла на членот 34 од Конвенцијата.

2. Неисцрпување на домашните правни лекови

(а) Поднесоци на страните

Владата аргументираше дека жалителите не ги исцрпиле сите ефективни правни лекови. Тие особено не побарале надомест на штета според општите правила за прекршоци предвидени со Законот за облигациони односи. Покрај тоа, тие не повеле кривична постапка против непознати сторители. На крај, не ги изнеле своите жалбени наводи пред Управниот суд во согласност со Законот за управни спорови.

Жалителите спореа дека правните лекови на кои упатува Владата се ефикасни во теорија и во практика. Барањето за надомест на штета не би имало било каков изглед за успех ако се земе предвид непостоењето на претходна потврда за повреда на нивните права според овој основ. Покрај тоа, не постоел пример на домашната судска пракса во кој граѓанските судови имале доделено отштета за повреда на правото на слобода на изразување од страна на службени лица. Слични размислувања се однесувале и на кривичниот правен лек за надомест на штета. Покрај тоа, Уставниот суд не ја отфрлил уставната жалба поради неисцрпување на правните лекови. На крај, ако на располагање биле повеќе од еден ефикасен правен лек, од жалителот се барало да искористи само еден од нив.

(б) Оценка на Судот

Судот повторува дека кога се користи еден правен лек не е потребно користењето на друг правен лек што во суштина ја има истата цел. Понатаму, тој смета дека би било прекумерно формалистички да се бара од жалителите да искористат правен лек на кој дури ни Уставниот суд не ги обврзал да го искористат.

Според тоа, жалбата не може да се прогласи за недопуштена заради неисцрпување на домашните правни лекови во смисла на членот 35 од Конвенцијата.

3. Заклучок

Судот заклучи дека жалбата на жалителите по овој основ не е очигледно неоснована во смисла на членот 35 став 3 (а) од Конвенцијата. Не е утврден ниту еден друг основ за прогласување на жалбата за недопуштена. Од тие причини, жалбата мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

1. Поднесоци на страните

(а) Жалителите

Жалителите изнесоа наводи дека нивното отстранување од собраниската галерија не било „во согласност со законот“. Во врска со ова

тие наведоа дека Законот за Собранието не бил предвидлив. Тие понатаму изнесоа наводи дека не постоела „итна општествена потреба“ за нивно отстранување. Тие ниту биле во опасност ниту се чувствувале во опасност од ситуацијата.

(б) Владата

Владата смета дека морало да се отстранат жалителите од галеријата бидејќи напната била атмосферата во салата и надвор од собранието каде имало насилни и непредвидливи протести и тоа било во согласност со Конвенцијата. Мерката се засновала на членот 43 од Законот за Собранието, кој му дава право на претседателот на Собранието да нареди на собраниското обезбедување да воспостави ред со цел расправата да може да продолжи. Таа не била применета со цел нивно спречување да известуваат за собраниската седница. Таа била неопходна со оглед на тековното нарушување на редот, што кулминирало со фрлање на предмети во салата и во правец на галеријата, како дел од салата. Проценката на безбедносниот ризик донесена во рамките на маргината на дискреција на државата налагала галеријата да се испразни за да се избегне било каква закана по физичкиот интегритет на новинарите.

2. Оценка на Судот

(а) Постоене на попречување

Постои заеднички став на страните, а Судот се согласува, дека отстранувањето на жалителите од собраниската галерија од каде известувале за собраниската седница и подоцнежните инциденти во салата претставувале „попречување“ на нивното право на слобода на изразување во смисла на членот 10 став 1 од Конвенцијата.

Судот мора да испита дали таквото попречување било „пропишано со закон“, заради една или повеќе легитимни цели во смисла на став 2 од членот 10, и било „неопходно во едно демократско општество“.

(б) Дали попречувањето било пропишано со закон

Судот повторува дека изразот „пропишано со закон“ во членот 10 став 2 не само што бара оспорената мерка да има правен основ во домашното право, туку и се однесува на квалитетот на предметниот

закон кој би требало да биде достапен на засегнатото лице и предвидлив во однос на неговите ефекти.

Според тоа, една норма не може да се смета за „закон“ во смисла на членот 10 став 2 освен ако не е формулирана со доволна прецизност за да му овозможи на граѓанинот да го регулира своето однесување. Граѓанинот мора да може, ако е потребно со соодветен совет, да ги предвиди, до степен што е разумен во околностите, последиците што може да ги повлече одредено дејствие. Тие последици не мора да бидат предвидливи со апсолутна сигурност. Додека сигурноста е пожелна, таа може да донесе прекумерна ригидност, а законот мора да биде во можност да задржи чекор со променливите околности. Според тоа, многу закони се неизбежно формулирани со термини кои, во поголема или помала мера, се нејасни, и чиешто толкување и примена се прашање на практиката.

Во конкретниот случај, треба да се забележи дека во својата одлука од 16 април 2014 година Уставниот суд нашол дека отстранувањето на жалителите од собраниската галерија се засновало на членот 43 од Законот за Собранието и членовите 91-94 од Деловникот на Собранието. Според тие одредби, претседателот на Собранието бил одговорен за одржувањето на редот за време на собраниските седници. Всушност, тој наредил на специјалната служба за обезбедување на Собранието да преземе мерки за да го врати редот. Овие одредби се примениле за сите учесници во постапката, кои, според толкувањето на Уставниот суд, ги вклучувале новинарите во галеријата.

Судот повторува дека првенствено националните органи, а особено судовите, се тие што го толкуваат и применуваат домашното право. Иако горенаведените правила не содржеле експлицитни одредби кои на обезбедувањето им давале право да ги отстранат акредитираните новинари од собраниската галерија, не е неразумно дека такво овластување било својствено за уредното функционирање на Собранието. Судот не гледа никакви индикации дека констатациите на Уставниот суд биле арбитрарни или очигледно неразумни. Според тоа, тој не смета дека жалителите не можеле да предвидат, до разумна мера, дека интервенцијата на обезбедувањето може, во одре-

дени околности, да влијае на можноста на новинарите да известуваат од галеријата.

Наспроти оваа заднина, Судот смета дека релевантните одредби од Законот за Собранието и собранискиот Деловник, кои биле достапни за јавноста, го исполнувале бараниот степен на прецизност и предвидливост и дека, според тоа, попречувањето било „пропишано со закон“.

(в) Дали попречувањето имало легитимна цел

Владата тврдеше дека попречувањето имало за цел да се обезбеди јавната безбедност, да се спречи нарушувањето на редот и да се заштитат жалителите.

Судот смета дека попречувањето имало за цел обезбедување на јавната безбедност и спречување на нарушување на редот. Според тоа, централното прашање што останува да се утврди во предметниот случај е дали оспореното попречување било „неопходно во едно демократско општество“.

(г) „Неопходно во едно демократско општество“

(i) Општи принципи

Општите принципи во врска со неопходноста на попречувањето на слободата на изразување се сумирани во случајот *Delfi AS* како што следува:

“(i) Слободата на изразување претставува еден од основните темели на едно демократско општество и еден од основните услови за неговиот напредок и за себеисполнувањето на секој поединец. Во согласност со став 2 од членот 10, таа се однесува не само на „информации“ или „идеи“ кои се позитивно примени или се сметаат за ненавредливи или како прашање на индиферентност, туку и на оние што навредуваат, шокираат или вознемируваат. Такви се барањата на плурализмот, толеранцијата и слободоумието без кои не постои „демократско општество“. Како што е предвидено во членот 10, оваа слобода е предмет на исклучоци, кои ... треба, сепак, да се толкуваат строго, и потребата за било какви ограничувања мора убедливо да се утврди ...

(ii) Придавката „неопходно“, во рамките на значењето на членот 10 став 2, имплицира постоење на „итна општествена потреба“. Државите-договорнички имаат одредена маргина на уважување во оценувањето дали постои таква потреба, но тоа оди рака под рака со европскиот надзор, опфаќајќи ги и законодавството и одлуките за неговата примена, дури и оние дадени од страна на независен суд. Според тоа, Судот е овластен да даде конечна одлука за тоа дали „ограничувањето“ може да се усогласи со слободата на изразување која е заштитена со членот 10.

(iii) Задачата на Судот, во вршењето на неговата надзорна надлежност, не е да го заземе местото на надлежните државни органи, туку да ги разгледа согласно членот 10 одлуките кои тие ги донеле согласно нивното овластување за проценка. Ова не значи дека надзорот е ограничен на утврдување дали тужената држава го спроведува своето дискрециско право разумно, внимателно и со добра волја. Она што Судот треба да го направи е да го разгледа обжаленото попечување во контекст на случајот како целина и да утврди дали тоа било „пропорционално на легитимната цел и дали причините изнесени од страна на националните власти за неговото оправдување се „релевантни и доволни“... Притоа, Судот мора да се увери дека националните власти применуваат стандарди кои се во согласност со принципите содржани во член 10 и, згора на тоа, дека тие се темелат на прифатлива проценка на релевантните факти...”

Судот понатаму ја нагласува суштинската функција што медиумите ја имаат во едно демократско општество. Иако тие не смеат да надминат одредени граници, нивната должност сепак е да пренесуваат – на начин конзистентен со нивните обврски и одговорности – информации и идеи за сите прашања од јавен интерес. Не само што медиумите имаат задача да пренесуваат такви информации и идеи, туку и јавноста има право да ги добие.

(ii) Примена на општите принципи на конкретниов случај

Судот повторува дека собранијата имаат право да реагираат кога пратениците ќе се вклучат во нарушување на редот попречувајќи го нормалното функционирање на законодавниот дом. Ова од причи-

ни што нормалната расправа во Собранието на крај служи на политичкиот и легислативниот процес, интересите на сите припадници на законодавството, овозможувајќи им да учествуваат под еднакви услови во собраниската седница, и интересите на општеството во целина.

Судот смета дека нарушувањето на редот во собраниската сала и начинот на кој органите се справиле со тоа биле прашања од легитимен јавен интерес. Од тие причини, медиумите имале задача да пренесуваат информации за настанот, а јавноста имала право да ги прими таквите информации. Во врска со ова, Судот упатува на својата судска практика во однос на клучната улога на медиумите во обезбедување на информации за постапувањето на органите при јавни демонстрации и спречувањето на нарушувањето на редот, што исто така се однесува и на околностите на сегашниот случај. Судот повторува дека улогата на медиумите како „кучиња-чувари“ поприма особено значење во таков контекст, бидејќи нивното присуство е гаранција дека органите може да бидат одговорни за своето однесување *vis-à-vis* демонстрантите и јавноста во целина кога станува збор за контролирање на големи собири, вклучувајќи ги методите што тие ги користат за контрола или растерување на демонстрантите или за зачувување на јавниот ред. Од тие причини, секој обид за отстранување на новинарите од местото на демонстрациите мора да биде предмет на строга контрола. Тоа се однесува дури и повеќе кога новинарите го остваруваат своето право да пренесуваат информации на јавноста за однесувањето на избраните пратеници и за начинот на кој органите се справуваат со нарушениот ред што се случува за време на собраниските седници.

Судот ги има предвид сите околности пред и за време на предметната собраниска дебата. Во врска со тоа, упатува на „најавите“ за „протести и инциденти“, како и „индициите и очекувањата дека расправата за донесувањето на буџетот ќе биде тензична“.

Во текот на нарушувањето на редот во салата, жалителите биле пасивни набљудувачи кои едноставно си ја вршеле својата работа и ги следеле настаните. Според тоа, тие не претставувале никаква закана за јавната безбедност, редот во салата или било што друго.

Судот смета дека нема индикации дека нарушувањето на редот од страна на пратениците во салата ќе ги довело во опасност животите и физичкиот интегритет на жалителите. Единствениот релевантен елемент на кој се потпрел Уставниот суд во својот заклучок дека жалителите не биле безбедни бил дека „во салата се фрлале предмети, а некои во правец на галеријата“. Сепак, Судот забележува дека не е дадено дополнително објаснување во однос на видот и бројот на фрлените предмети и дали кој било од нив стигнал до галеријата која, како што е наведено погоре, се наоѓала над салата. Судот забележува дека СВКПС во својот допис не укажал дека се фрлале предмети во салата. Судот понатаму се повикува на неговиот заклучок погоре дека жалителите биле лишени од можноста да ги оспорат во усна расправа фактите на кои Уставниот суд ја засновал својата одлука во врска со безбедносните ризици за жалителите.

На крајот, Судот оценува дека странките поднеле спротивставени наводи за тоа дали жалителите биле во можност да ги следат настаните во салата по нивното отстранување од галеријата. Судот потсетува дека во пресудата Уставниот суд утврдил дека новинарите „биле во можност да ја следат во живо седницата од други простории [прес-центарот, во сала во непосредна близина на галеријата]“ и дека „пленарната седница на Собранието од 24 декември 2012 година била јавна и тоа емитувана во живо собранискиот канал на македонската радио телевизија и преку веб стриминг на собраниската интернет страница. По завршувањето на седницата видео запис од истата бил прикачен и достапен за сите посетители на интернет страницата на Собранието.“ Иако Судот нема основ да ги доведе во прашање овие фактички наоди, тие како такви според мислењето на Судот не укажуваат дали жалителите имале ефективно можност да го увидат тековното предвидливо отстранување на пратениците од опозицијата од собраниската служба за обезбедување што, како што е наведено погоре, било прашање од легитимен јавен интерес. Понатаму, отстранувањето на жалителите опфатило непосредни несакани ефекти кои моментално ги спречиле да добиваат од прва рака и директни информации врз основа на нивното лично искуство за настаните кои се одвивале во салата, а со тоа и неограничениот контекст во кој органите постапувале со нив. Тоа беа важни елементи во

вршењето на новинарската функција на жалителите, од која јавноста не треба да е лишена во околностите на конкретниот случај.

Иако причините предвидени од страна на Уставниот суд биле релевантни, тие не може да се сметаат, во дадените околности, како доволни за да се оправда отстранувањето на жалителите од галеријата.

Според тоа, има повреда на членот 10 од Конвенцијата.

Земајќи ги предвид горенаведените факти, ЕСЧП констатирал повреда на членот 6 и членот 10 од ЕКЧП.

Со оглед на ваквите негови наоѓања, Судот досудил дека тужената држава треба да му плати на секој жалител по 5000 евра за нематеријална штета.

Карајанов против РМ, Ж. бр. 2229/15, Пресуда на ЕСЧП од 6 април 2017 година

Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) донесе пресуда во случајот Карајанов против РМ, Ж.бр. 2229/15, со која констатираше повреда на членовите 6 став 1 и 8 од Конвенцијата. _____

Имено, жалбата била поднесена на 30 декември 2014 година од страна на македонски државјанин, г-дин Петар Карајанов („жалителот“).

Наоди на Комисијата за верификација на факти

(Лустрациска комисија)

На 27 мај 2013 година, Комисијата за верификација на факти (“Комисијата”) во лустрациска постапка констатирала дека жалителот соработувал со Државните безбедносни служби. Според тоа, одлучила дека жалителот го исполнил условот за ограничување на неговата кандидатура и вршење на јавна функција.

Повикувајќи се на извештај регистриран како досие бр. 6825, Комисијата утврдила дека во 1963 година, по посетата на неговиот брат во Швед-

ска, жалителот на Тајните безбедносни служби им дал информација за неговиот брат, за сопругата на неговиот брат и за други луѓе. Исто така, тој дал информација и за други луѓе од градот Гевгелија.

Врз основа на друго досие бр. 2599, Комисијата утврдила дека жалителот, додека бил главен и одговорен уредник на весник во 1962 година и подоцна, давал информации на тајните безбедносни служби за негов колега, за статиите на неговиот колега, и за неговите односи со други луѓе.

Решението на Комисијата било објавено на нивната интернет страница на 30 мај 2013 година. Тоа содржело информација за местото на раѓање на жалителот, неговиот матичен број, и функциите кои ги имал вршено. Решението му била врачено на жалителот на 4 јуни 2013 година.

Постапката пред Управниот суд

На 11 јуни 2013 година жалителот ја оспорил одлуката на Комисијата пред Управниот суд, тврдејќи дека наодите на Комисијата, врз основа на досието бр. 6825 биле погрешни, бидејќи досието очигледно се однесувало за друго лице со исто име, а не за него. Тој поднел неколку документи за да покаже дека одлуката за лустрација била резултат на погрешно утврден идентитет (извод од матична книга на родени, кој покажувал датум на раѓање кој е различен од оној во досието бр.6825; решение за наследство, со која се потврдувал дека жалителот имал сестра наместо брат; негова воена книшка, која покажувала дека во 1963 година тој служел војска во Босна и Херцеговина; и посмртница која покажувала дека неговиот татко починал во 1962 година. Жалителот тврдел дека никогаш не ја посетил Шведска и дека од 1955 година живеел во Скопје. Тој, исто така, ја оспорил точноста и веродостојноста на документите во досието бр. 2599 и негирал дека некогаш соработувал со тајните безбедносни служби, како и дека немал пренесувано никакви информации за кој било колега на службите за државна безбедност. Во врска со тоа, жалителот тврдел дека ниту еден од документите во досието не биле потпишани од него. Воедно, тврдел дека неговиот углед, достоинство, лични податоци и интегритет се доведени во прашање.

Во затворена седница на 29 јануари 2014 година, Управниот суд го одбил барањето на жалителот. Судот утврдил дека Комисијата правилно ги утврдила фактите и дека го применила соодветниот закон.

На 7 март 2014 година жалителот поднел жалба до Вишиот управен суд. Тој ги повторил жалбените наводи покренати во неговата тужба до Управниот суд и укажал дека овој суд не дал никакво образложение во врска со неговата жалба дека објавувањето на Решението на Комисијата на нивната веб страница го прекршила неговото право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, неговиот углед и достоинство. Исто така, според него биле занемарени неговите докази дека датотеката бр. 6825 не се однесувала на него, туку на човек со истото име, што довело до погрешно утврдена фактичка состојба. Тој изјавил дека судот, исто така, се потпрел на доказите изнесени од страна на Комисијата. Во едно, се пожалил на недостатокот на усна расправа пред Управниот суд, тврдејќи дека немало законска одредба која му дозволува да побара таква расправа. На крај, го оспорил објаснувањето на Управниот суд за можните правни лекови кои тој можел да ги искористи за да ја оспори веродостојноста на документите во досието бр. 2599.

На 12 јуни 2014 година, Вишиот управен суд ја одбил жалбата на жалителот и ја потврдил одлуката на понискиот суд. Тој не нашол основа за отстапување од утврдените факти, како и од објаснувањето од страна на Комисијата и на Управниот суд.

Основаност

Поднесоци на странките

Жалителот се жалел дека постапката за лустрација била неправична.

Според Владата лустрациската постапка во однос на жалителот била во согласност со барањата на членот 6 од Конвенцијата. Жалителот не ги искористил сите расположиви средства на управната постапка за да ги оспори првичните наоди на Комисијата. Како што е наведено од страна на Управниот суд, какви било прашања во однос на веродостојноста на информациите во неговото досие требало да бидат решени во посебна постапка пред надлежен суд и „пред да биде донесено оспореното

решение“. Владата исто така тврдела дека жалителот не побарал усна расправа. На крај, Владата тврдела дека судот обезбедил доволно причини за своите одлуки.

Проценка на Судот

Основни начела

Судот смета дека во случаи како во сегашниот, каде што жалителот се жали на неправичност на постапката и ги поддржува неговите наводи со неколку аргументи кои меѓусебно се поткрепуваат во однос на неколку аспекти на членот 6 став 1 од Конвенцијата, соодветен пристап е да се испита правичноста на постапките земени како целина.

Во таа смисла, Судот забележува дека иако членот 6 го гарантира правото на правично судење, тој не предвидува никакви правила во однос на допуштеноста на доказите или за начинот на кој тие треба да се проценуваат, кои, поради тоа пред сè се прашања за регулирање од домашното право и домашните судови.

Меѓутоа, со оглед на принципот дека Конвенцијата е наменета за гарантирање не на права кои се теоретски или илузорни, туку на права кои се практични и ефективни, правото на правично судење не може да се гледа како ефективно освен ако барањата и забелешките на странките се навистина „слушнати“, т.е. добро испитани од страна на судот.

Судот, исто така, истакнува дека во постапките пред судот во прв и единствен степен, правото на „јавната расправа“ го повлекува правото на „усна расправа“ во согласност со членот 6 став 1, освен во случаите каде постојат исклучителни околности кои го оправдуваат испуштањето со таква расправа.

И на крај, според воспоставената судска пракса на Судот, која го одразува принципот поврзан со правилното спроведување на правдата, пресудите на судовите и трибуналите треба соодветно да ги наведат причините врз основа на кои се базираат. Степенот до кој оваа должност на давање образложение се применува може да варира во зависност од

природата на одлуката и мора да се утврди во контекст на околностите на случајот.

Право на жалителот ефективно да го презентира својот случај

Судот напоменува дека жалителот не бил инволвиран во постапката пред Комисијата и соодветно не можел да ги презентира аргументите во негова одбрана. Во своето решение од 12 јуни 2014 година, Вишиот управен суд смета дека „нема контрадикторна постапка пред Комисијата“.

Управните судови ги прифатиле фактите, востановени од Комисијата, како и причините, наведени во нивното решение. Тие го отфрлиле првиот аргумент на жалителот, сметајќи дека Комисијата го идентификувала во своето решение со повикување на неговиот единствен матичен број за идентификација, како и на неговото место на раѓање и функциите кои ги имал под поранешниот режим. Судот забележува дека од образложението на управните судови не може лесно да се заклучи до кој степен судовите суштински ги испитале фактичките записи за жалителот кои биле наводно чувани од страна на тајните служби, или уште поважно, доказите изнесени од страна на самиот жалител. Во овие околности, членот 6 од Конвенцијата бара од домашните судови да обезбедат посуштинско објаснување на нивните причини, наместо едноставно да кажат дека „[жалителот] не поднел ниту еден доказ кој би довел до различни факти“. Вториот аргумент на жалителот, во врска со веродостојноста на доказите од досието бр. 2599, бил одбиен со образложение дека тој „можел да покрене постапка пред надлежниот суд за утврдување на нивната точност...“. Судот забележува дека управниот суд не прецизирал каков вид постапка можел да покрене жалителот. Понатаму, го смета како тешко прифатливо тоа што тој требало да ја покрене таа постапка „пред донесување на оспореното решение [на Комисијата]“. Во врска со тоа, ништо не укажува дека жалителот бил свесен за фактот дека тајните служби на поранешниот режим имале какви било информации во врска со него пред да му биде врачено решението од Комисијата на 4 јуни 2013 година.

Судот смета дека таквата состојба била штетна за остварувањето на жалителот ефективно да го презентира својот случај во рамките на значењето на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

Право на усна расправа

Судот понатаму забележува дека немало усна расправа во присуство на жалителот во која било фаза на оспорената постапка. Иако е вистина дека тој не побарал таква расправа пред Управниот суд, исто така треба да се забележи дека Законот за управни спорови кој бил на сила во релевантниот временски период повеќе не предвидува таква можност.

Со оглед на горенаведеното, Судот не е убеден дека постоеле исклучителни околности што би го оправдале неодржувањето на јавна расправа.

Образложена пресуда

На крај, тврдењата на жалителот дека наводната соработка не го исполнила квалитативниот критериум кој бил наведен во Законот за лустрација биле решавачки за исходот на случајот и поради тоа барале специфичен одговор. Тоа е така поради тоа што соработка која не била „свесна, тајна, организирана и постојана“ не можела да послужи за целите на лустрацијата. Друг елемент е дека соработникот или информаторот требало „за возврат [за таквата соработка] да се здобие со материјална корист или корист за време на вработувањето или во добивањето на унапредување“. Судот не може да прифати дека самото цитирање на тие критериуми, без наведување на конкретни факти за потврдување на наводната соработка со нив била доволен одговор на поднесоците на жалителот.

При такви околности, Судот смета дека домашните судови не успеале да ја исполнат својата должност во согласност со членот 6 став 1 од Конвенцијата односно, да обезбедат соодветни причини за своите одлуки, па поради тоа Судот смета дека е повредено правото на правично судење на жалителот, во смисла на членот 6 став 1 од Конвенцијата.

НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 8 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

Жалителот се жалел дека објавувањето на решението на интернет страницата на Комисијата на 27 мај 2013 година пред правосилноста на истото предизвикало сериозни негативни ефекти врз неговиот углед, достоинство и морален интегритет и го прекршило неговото право на почитување на приватниот и семејниот живот, во согласност со членот 8 од Конвенцијата.

Основаност

Поднесоци на странките

Жалителот тврдеше дека објавувањето на решението на интернет страницата на Комисијата пред конечноста на истото е незаконско и не е неопходно во едно демократнско општество.

Владата тврдела дека оспореното објавување на решението на Комисијата не ги прекршило правата на жалителот кои се наведени во членот 8 бидејќи тој не бил спречен од оспорување на тоа решение пред управните судови. Тие се повикувале на случаите во кои таквите одлуки биле отстранети од интернет страницата на Комисијата, откако биле укинати од страна на управните судови. И на крај, таа тврдела дека оспореното објавување на одлуката имало за цел обезбедување поголема транспарентност, овозможувајќи им на оние кои се директно засегнати, како и на пошироката јавност да имаат пристап до релевантните докази. Тоа ги подобрило можностите за наводните соработници да ги оспорат одлуките на Комисијата во судски постапки. Тоа исто така имало за цел да се спречи какви било произволности во донесувањето на одлуките од страна на Комисијата.

Проценка на Судот

Законитост

Судот забележува дека членот 29 став 2 и членот 31 став 1 од Законот за лустрација предвидуваат дека решението на Лустрациската комисија треба веднаш да биде објавено на интернет страницата на Комисијата, но

најдоцна три дена од завршувањето на постапката или неговото доставување до засегнатото лице. Во такви околности, објавувањето на решението на Комисијата на 30 мај 2013 година било засновано на релевантни одредби од Законот за лустрација, кое ги исполнило квалитативните барања за пристапност и предвидливост. Поради тоа Судот е убеден дека мешањето во приватниот живот на жалителот било во согласност со законот, според членот 8 став 2 од Конвенцијата.

Легитимна цел

Судот веќе утврди дека за лустрациските мерки треба да се смета дека следат легитимни цели за заштита на националната безбедност, јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, како и правата и слободите на другите. Сепак, нивното испитување во оваа смисла мора да се ограничи на жалбата на жалителот, кое не се однесува на резултатите од постапката за лустрација против него, туку на фактот дека решението на Комисијата за неговата соработка со безбедносните служби на поранешниот режим било објавено пред конечноста на истото.

Владата сметала дека објавувањето на таква информација обезбедува поголема транспарентност, јавен пристап до документите во досието на жалителот и јавна контрола во процесот на донесување одлуки на Комисијата. Судот не смета дека која било цел може да се вклучи во некоја од наведените цели во членот 8, став 2 од Конвенцијата. Понатаму, не гледа како објавувањето и правењето достапно за јавноста на неконечното решение на Комисијата може да се усогласи со општите цели на лустрацијата кои Судот ги прифатил како легитимни. Во врска со тоа, треба да се напомене дека жалителот имал седумдесет и седум години кога Комисијата го донела своето решение и не бил на јавна функција. Понатаму, во домашните постапки или пред Судот не било наведено дека тој бил кандидат за каква било јавна функција во тоа време. Судот смета дека треба да напомене дека Венецијанската комисија во својот *amicus curiae* извештај за Законот за лустрација од 2012 година исто така изрази мислење дека објавувањето на наодите на Лустрациската комисија пред нивно разгледување од судот не е во согласност со членот 8 од Конвенцијата.

Судот смета дека недостатокот на легитимна цел е доволно за да претставува повреда на членот 8. Освен тоа, тој факт значи дека не треба да се утврдува дали оспорените мерки биле „неопходни во едно демократско општество“.

Како резултат на тоа, Судот констатира повреда на членот 8 од Конвенцијата.

Земајќи ги предвид горенаведените факти, ЕСЧП констатирал повреда на членот 6 и 8 од ЕКЧП.

Со оглед на ваквите негови наоѓања, Судот досудил дека тужената држава треба да му плати на жалителот 4500 евра за нематеријална штета и 1000 евра на сметка во банка на законскиот застапник на жалителот.